

เรื่องเล่าคน (ไป) คุณ ประสบการณ์ที่ควรบอกต่อ

กนิษฐา ไทยกกล้า และ ศราวุฒิ วิสาพรม
สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

สนับสนุนโดย
สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

เรื่องเล่าคน (ไป) คุณ ประสบการณ์ที่ควรบอกต่อ

ชื่อหนังสือ : เรื่องเล่าคน (ไป) คุณ ประสบการณ์ที่ควรบอกต่อ

ผู้แต่ง : กนิษฐา ไทยกล้า และ ศราวุฒิ วิสาพรม

พิมพ์ครั้งที่ 1 : สิงหาคม 2557

จำนวนที่พิมพ์ : 300 เล่ม

จัดพิมพ์โดย : หจก. ด็อกคิวเมชั่น

สนับสนุนการพิมพ์โดย : สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

เลขที่ 5 ถนนดินแดง แขวงสามเสนใน

เขตพญาไท กรุงเทพฯ 10400

ข้อมูลการค้นคว้า :

กนิษฐา ไทยกล้า และ ศราวุฒิ วิสาพรม.

เรื่องเล่าคน (ไป) คุณ ประสบการณ์ที่ควรบอกต่อ.

ศูนย์วิจัยด้านสารเสพติด สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่,

2557.

สงวนลิขสิทธิ์โดย กนิษฐา ไทยกล้า

ศูนย์วิจัยด้านสารเสพติด สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537

ห้ามลอกเลียนแบบไม่ว่าส่วนหนึ่งส่วนใดของหนังสือเล่มนี้

ไม่ว่าในรูปแบบใดๆ และห้ามเผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ต

นอกจากจะได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษร

คำนำ

หนังสือเล่มนี้ที่ผู้เขียนได้พยายามเรียบเรียงในรูปแบบของการแบ่งปันประสบการณ์ของการทำงานในคุกที่ผ่านมา ทั้งบทบาทของการเป็นวิทยากรให้ความรู้ การเป็นที่ปรึกษาเชิงวิชาการ การจัดกิจกรรมให้แก่ผู้กระทำความผิด และการเข้าไปเก็บข้อมูลในฐานะของนักวิจัย ซึ่งที่ผ่านมาและปัจจัยสำคัญในการที่จะส่งผลให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จก็คือ การได้รับความอนุเคราะห์จากท่านอธิบดีกรมราชทัณฑ์ อธิบดีกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ผู้บัญชาการเรือนจำกลางจังหวัดเชียงใหม่ ผู้บัญชาการเรือนจำจังหวัดลำพูน ผู้บัญชาการเรือนจำกลางจังหวัดขอนแก่น ผู้บัญชาการเรือนจำกลางจังหวัดสุราษฎร์ธานี ผู้บัญชาการเรือนจำอำเภอฟาง ผู้อำนวยการทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่ ผู้อำนวยการศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เขต 7 จังหวัดเชียงใหม่ ผู้อำนวยการศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เขต 4 จังหวัดขอนแก่น ผู้อำนวยการศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เขต 8 จังหวัดสุราษฎร์ธานี และเจ้าหน้าที่ประจำเรือนจำ และศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนในพื้นที่ต่างๆ เป็นอย่างดี ทางที่ผู้เขียนขอขอบคุณท่านทั้งหลายมา ณ ที่นี้ด้วย และขอบคุณหน่วยงานที่ให้ทุนวิจัย ได้แก่

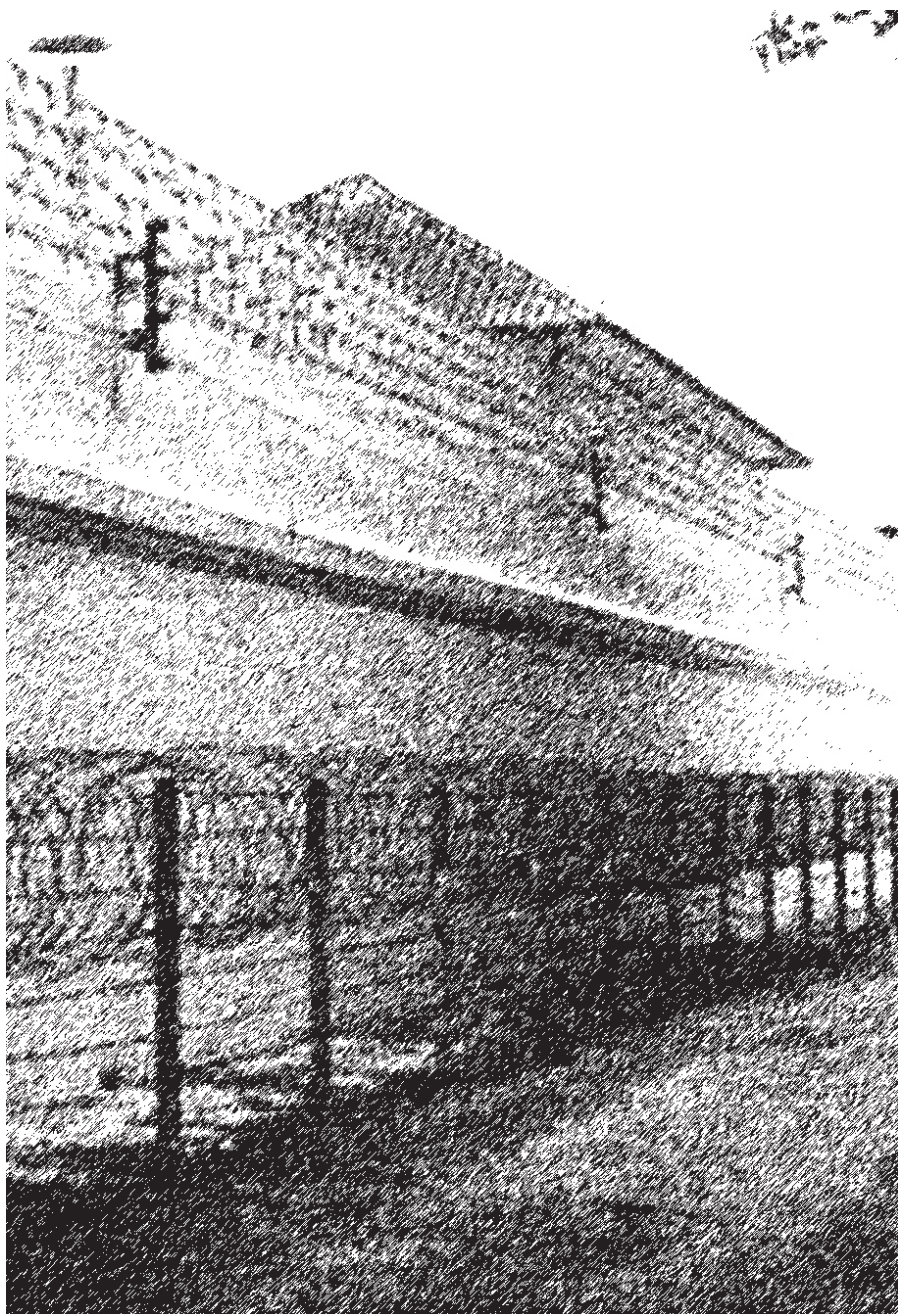
- สำนักยุทธศาสตร์ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กระทรวงยุติธรรม
- แผนงานการพัฒนาระบบ รูปแบบ และวิธีการบำบัดรักษาผู้มีปัญหาการบริโภคสุราแบบบูรณาการ (ผรส.)
- ศูนย์วิชาการสารเสพติดภาคเหนือ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ทีมผู้เขียน

1 กรกฎาคม 2557

สารบัญ

เกริ่นนำ	5
บทที่ 1 การประสานงานให้พร้อมก่อนเข้า	7
บทที่ 2 การเตรียมตัว เตรียมทีมให้พร้อมก่อนเข้า	9
บทที่ 3 การสร้างข้อตกลงในทีม	21
บทที่ 4 การวางตัวให้เป็นที่ไว้วางใจขณะสัมภาษณ์	23
บทที่ 5 วิธีการสัมภาษณ์เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลเชิงลึก	25
บทที่ 6 เมื่อต้องเข้าไปทำงานใน “คุก” ครั้งแรก : เรื่องเล่าจากหนึ่งในสมาชิกทีมวิจัย	29
บทที่ 7 ปัญหาและอุปสรรค (จากการเตรียมตัวของทีมวิจัย)	37
ภาคผนวก: ตัวอย่างอุปกรณ์เสพยาเสพติด	41
บรรณานุกรม	44

เกริ่นนำ

“คุก” เป็นสถานที่ปิด กำแพงสูง มีประตู ลูกกรงเหล็กแน่นหนา ผู้คนที่อยู่ในนั้นเป็นผู้ที่กระทำความผิดตั้งแต่คดีเล็กน้อย อย่างเช่น ลักทรัพย์ ทำร้ายร่างกาย เสพยาเสพติด นักค้ายาเสพติดทั้งรายย่อยและรายใหญ่ จนกระทั่งฆ่าคนตาย เป็นต้น พอพูดคำว่า “คุก” หลายคนเกิดความรู้สึกกลัวเช่นเดียวกับตนเองและทีมงานก็ต่างมีความรู้สึกเหมือนกัน ความกลัวที่เกิดขึ้นนั้นเป็นความกลัวที่เกิดจากความคิดที่ไม่อยากที่ต้องเข้าไปอยู่ในนั้น แต่เมื่อต้องเข้าไปสัมผัสบรรยากาศที่อยู่หลังกำแพงสูงในฐานะของคนทำงาน ความกลัวกลับกลายเป็นความตื่นเต้น ความท้าทาย และความอยากรู้อยากเห็น

นับจากเดินผ่านประตูคุกครั้งแรกจนถึงปัจจุบันน่าจะมากกว่า 5 ปี คุกแรกที่ได้เข้า เป็นการตามไปช่วยงานอาจารย์หมอในแผนพยาบาลของจังหวัดเชียงใหม่ ตั้งอยู่ใจกลางเมืองเชียงใหม่ ซึ่งปัจจุบันอยู่ระหว่างการปรับปรุงให้เป็นแหล่งเรียนรู้ พิพิธภัณฑ์ บอกตามตรงเลยว่ากังวลมาก ในการเข้าคุกแรกไม่รู้ว่าจะต้องเตรียมตัวอย่างไร ก็มีสิ่งที่ได้ยินมาและหลายคนแนะนำให้ทำ คือ “ให้หันหลังเข้าประตูคุก” “กลั่นหายใจตอนผ่านประตู” เป็นความเชื่อที่พูดต่อๆ กันมาว่า ถ้าทำแบบนี้แล้วจะไม่ได้กลับเข้ามาอีก จริงหรือไม่นั้นตนเองไม่ได้ทำ โดยในแต่ละคุก กว่าที่จะเข้าไปข้างในได้ต้องผ่านประตูเหล็กไม่น้อยกว่า 3 ประตู ไม่แน่ว่าต้องหันหลังหรือกลั่นหายใจทุกประตูหรือเปล่า อาจจะเป็นเพราะไม่ได้ทำตามความเชื่อที่บอกเล่าต่อกันมา ทำให้ต้องกลับเข้าไปทำงานในจังหวัดอีกหลายครั้ง และไม่ใช่คุกเดียวที่ต้องเข้ากลับกลายเป็นว่าทุกคุกทั้งคุกเด็ก คุกผู้ใหญ่ ดังนี้

คุกหรือเรือนจำสำหรับผู้ใหญ่ที่มีอายุมากกว่า 18 ปี อยู่ในความรับผิดชอบ

ของกรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม ได้แก่ เรือนจำกลางเชียงใหม่ ทณฑสถาน (ทณฑสถานหญิงเชียงใหม่) เรือนจำอำเภอฟาง เรือนจำจังหวัดลำพูน เรือนจำกลางจังหวัดขอนแก่น และเรือนจำกลางจังหวัดสุราษฎร์ธานี

สำหรับเด็กและเยาวชนอายุน้อยกว่า 18 ปี เมื่อกระทำความผิดจะถูกส่งตัวเข้าสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน และเมื่อศาลตัดสินว่ามีความผิดก็จะย้ายไปอยู่ที่ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม ได้แก่ ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเขต 7 จังหวัดเชียงใหม่ สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดเชียงใหม่ สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูน ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเขต 4 จังหวัดขอนแก่น ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเขต 8 จังหวัดสุราษฎร์ธานี) รวมแล้ว 11 แห่ง

บทบาทที่เข้าไปในแต่ละครั้งต่างกัน เช่น บางครั้งเป็นวิทยากรให้ความรู้เกี่ยวกับสารเสพติด บางครั้งมีบทบาทผู้ให้คำปรึกษาทางวิชาการ หรือบทบาทนักวิจัยเข้าไปเก็บข้อมูล เป็นต้น ทุกครั้งที่เข้าคุกเพิ่มพูนประสบการณ์มากมาย จากความกลัว ความท้าทายในครั้งแรก มุมมองที่มีต่อผู้กระทำความผิดได้เปลี่ยนไปเป็นความเข้าใจ และอยากที่จะให้โอกาสแก่เขาและเธอเหล่านั้นได้มีโอกาสทำในสิ่งที่ถูกและดีกับตนเอง ผู้อื่น สังคม และประเทศชาติ ไม่ว่าจะเป็นยังอยู่ในคุก หรือได้รับอิสรภาพแล้วก็ตาม หนังสือเล่มนี้ผู้เขียนต้อง การแบ่งปันประสบการณ์ที่ได้รับจากการทำงานกับคนคุกตั้งแต่การเตรียมตัว การติดต่อประสานงาน การเตรียมทีม ปัญหา อุปสรรค และการแก้ไขปัญหา เป็นต้น เพื่อให้คนรุ่นหลังได้เรียนรู้ และนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อตนเองและประเทศชาติต่อไป

บทที่ 1

การประสานงานให้พร้อมก่อนเข้า

การเตรียมตัวก่อนที่จะเข้าไปทำงานในคุกมีความแตกต่างกันชัดเจน ระหว่างการเข้าไปในลักษณะของการเป็นวิทยากรให้ความรู้ กับการเข้าไปเก็บข้อมูลการวิจัย โดยผู้เขียนขอแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1.1 การเข้าคุกใน “บทบาทวิทยากร การให้คำปรึกษาทางวิชาการ”

หน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่ในคุกจะเป็นผู้ช่วยในการอำนวยความสะดวก เรื่องการทำเรื่องขออนุญาตเข้าไปในคุก ทั้งนี้ควรที่จะต้องแจ้งชื่อทีมงานทั้งหมดที่ต้องการจะเข้าไป พร้อมทั้งวัตถุประสงค์ อุปกรณ์ที่จำเป็นก่อนล่วงหน้า เพื่อความสะดวก และความปลอดภัยของทีมงาน ซึ่งเป็นเรื่องที่ไม่ซับซ้อน

1.2 การเข้าเป็นเก็บข้อมูลการวิจัย

การเข้าคุกในบทบาทของนักวิจัยที่ต้องการเข้าไปเก็บข้อมูลในคุก ในสมัยก่อนเพียงแค่ทำจดหมายขออนุญาตผู้บัญชาการ หรือผู้อำนวยการของแต่ละแห่ง ก็สามารถเข้าไปได้แล้ว หลังจากที่มีการให้ความสำคัญในเรื่องสิทธิของผู้ต้องขังมากขึ้น ระเบียบกฎเกณฑ์ การดูแลผู้ต้องขังเข้มงวดมากยิ่งขึ้น ซึ่งทีมงานควรที่จะศึกษารายละเอียด ข้อปฏิบัติต่างๆ ของแต่ละกรม โดยแนวทางในการดำเนินงาน แตกต่างกัน ขอยกตัวอย่างจากการที่ต้องเข้าไปเก็บข้อมูลของโครงการ “รูปแบบการกระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับสารเสพติดและการได้รับบำบัดรักษาเสพติดของผู้ต้องขัง” เป็นโครงการที่ดำเนินงานในปี พ.ศ. 2556

- ทีมวิจัยต้องทำหนังสือถึงอธิบดีกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน สามารถติดต่อสอบถามได้ที่ ส่วนงานวิจัยและพัฒนา โดยสามารถดาวน์โหลดเอกสารตามข้อ 2.2, 2.3 และ 2.4 ได้ที่ www.djop.moj.go.th หัวข้อ การขอรับบริการทั่วไป (การดำเนินงานกรณีขอเข้าเก็บข้อมูล) เพื่อขออนุญาตในการเข้าไปทำการศึกษาในเรือนจำ หรือศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน โดยต้องแนบโครงร่างการวิจัยพร้อมเครื่องมือที่ใช้ อย่างเช่น แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม เป็นต้น กระบวนการนี้ต้องใช้เวลาพอสมควร ซึ่งควรเผื่อเวลาในส่วนของการประสานงานอย่างน้อย 2 เดือน โดยเฉพาะการเข้าไปทำการศึกษาในพื้นที่ดูแลเด็กและเยาวชน ซึ่งทางกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนมีขั้นตอนในการพิจารณาอนุมัติ ซึ่งต้องผ่านคณะกรรมการของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน เอกสารที่ต้องเตรียมประกอบด้วย หนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูล โครงร่างการวิจัย แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ ใบยินยอมเข้าร่วมการให้ข้อมูลของผู้กระทำความผิด (ด้วยวาจา) และที่สำคัญคือหนังสือรับทราบข้อปฏิบัติในการสัมภาษณ์/เก็บข้อมูลในเด็กและเยาวชน โดยทีมวิจัยต้องปฏิบัติตามแนวทางของกรมพินิจฯ

- ทีมวิจัยต้องทำหนังสือถึงอธิบดีกรมราชทัณฑ์ เอกสารที่ต้องเตรียมประกอบด้วย หนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูล โครงร่างการวิจัย แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ ใบยินยอมเข้าร่วมการให้ข้อมูลผู้กระทำความผิด (ด้วยวาจา)

และเมื่อได้รับอนุญาตให้เข้าไปเก็บข้อมูลได้ทางกรมพินิจฯ กรมราชทัณฑ์ จะมีหนังสือแจ้งไปยังหน่วยงานในสังกัด เพื่ออนุญาตให้ทีมวิจัยเข้าไปดำเนินงานเก็บข้อมูลได้

บทที่ 2

การเตรียมตัว เตรียมทีมให้พร้อมก่อนเข้า

การเตรียมตัวเตรียมทีมให้พร้อมก่อนเข้าคุก เพื่อลดความกลัวของตัวนักวิจัยและทีมงาน ควรมีการปรับทัศนะของทีมตั้งแต่การเตรียมใจ เตรียมตัว เข้าใจวัตถุประสงค์ของการเข้าไปทำงาน ศัพท์ภาษาเฉพาะที่ใช้ในคุก ศัพท์เฉพาะเกี่ยวกับสารเสพติด วิธีการเสพสารเสพติด กฎหมายที่ควรรู้ เป็นต้น

ศัพท์ภาษาเฉพาะที่ใช้ในคุก

ภาษาหรือคำพูดที่ใช้ในคุกเป็นสิ่งสะท้อนถึงวัฒนธรรมกลุ่มย่อยที่มีระเบียบ กฎเกณฑ์ วิถีชีวิต วัฒนธรรม ความสัมพันธ์ และรูปแบบการใช้ภาษาของตนเอง เช่นเดียวกับภาษาของกลุ่มเด็กแว้น ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่ทีมงานควรรู้และเข้าใจ เช่น

“ซังชาย” หรือ “ข.ช.” ย่อมา “ผู้ต้องซังชาย” “ซังหญิง” หรือ “ข.ญ” หมายถึง ผู้กระทำความผิดที่คดียังไม่สิ้นสุด หรืออยู่ในระหว่างการดำเนินคดี หรืออาจจะเรียกว่า “นักโทษระหว่าง”

“นักโทษชาย” หรือ “น.ช.” “นักโทษหญิง” หรือ “น.ญ.” หมายถึง ผู้กระทำความผิดที่คดีตัดสินถึงที่สุดแล้ว ถูกตัดสินลงโทษจากศาลเรียบร้อยแล้ว หรืออาจจะเรียกว่า “นักโทษเด็ดขาด”

“เกม” หมายถึง การกระทำความผิดแล้วถูกตำรวจจับ หรืออาจหมายถึง คดีที่โดนจับกุมมา เช่น “มึงไปเกมอะไรมา” หมายถึง “มึงถูกจับด้วยคดีอะไร” หรือเมื่อทำในสิ่งที่ผิดระเบียบของคุกแล้วโดนจับได้ เช่น แอบส่งจดหมายไปให้

นักโทษในแดนหญิง โดนผู้คุมจับได้ก็เท่ากับ “เกม”

“แดนพยาบาล” หรือ “พบ.” หมายถึงสถานพยาบาลภายในเรือนจำ

“โรงเลี้ยง” หมายถึง โรงอาหาร

“แดนแรกรับ” หมายถึง บริเวณที่ผู้กระทำความผิดรายใหม่ที่เพิ่งเข้ามาในเรือนจำพักในบริเวณนี้ก่อนที่จะแยกย้ายไปแดนอื่นๆ

“บ้าน” หรือ “แก๊ง” เป็นคำที่ใช้เรียกกลุ่มผู้กระทำความผิดรวมตัวกัน ซึ่งอาจจะเป็นคนพื้นที่เดียวกัน มาจากพื้นที่เดียวกัน เพื่อการมีอิทธิพล หรือสร้างอำนาจการต่อรองในคุก โดยมากจะมีพ่อบ้านเป็นหัวหน้ากลุ่ม (แก๊ง) กลุ่มหนึ่งมีประมาณ 30-40 คน

“ขาใหญ่” หมายถึง ผู้ที่มีอิทธิพลในกลุ่มผู้กระทำความผิด ผู้กระทำความผิดให้ความนับถือ เกรงกลัว

“นาย” หมายถึง คำที่ผู้กระทำความผิดใช้เรียกเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์

“พ่อ” “แม่” “ครู” หมายถึง คำที่ผู้กระทำความผิดเด็กและเยาวชนใช้เรียกเจ้าหน้าที่ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน หรือเจ้าหน้าที่ในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน

“พ่อหมอ” “แม่หมอ” หมายถึง คำที่ผู้กระทำความผิดเด็กและเยาวชนใช้เรียกพยาบาลในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน หรือพยาบาลในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน

ศัพท์เฉพาะเกี่ยวกับสารเสพติด

การให้ความรู้ หรือเก็บข้อมูลในประเด็นที่เกี่ยวกับสารเสพติด สิ่งสำคัญที่ทำให้เข้าใจและพูดภาษาเดียวกันกับผู้กระทำความผิดสามารถเข้าใจกันมากขึ้น คือ การรู้และเข้าใจในภาษาที่ใช้เรียกหรือใช้พูดเกี่ยวกับยาเสพติด ซึ่งคำ/ภาษาที่ใช้เรียกสารเสพติดแต่ละชนิด ก็มีความหลากหลาย ทั้งเหมือนกันและแตกต่างกันออกไปแล้วแต่พื้นที่ หรืออาจมีคำที่ใช้เรียกทั่วไปที่รู้จักกันเฉพาะผู้เสพหรือผู้ค้าเท่านั้น เช่น

- **ยาบ้า** อาจเรียกว่า ยาบ้า ม้า ยา ขนม ยาขยัน ยาแก้ง่วง ยาโต้ป ของ อัน ฯลฯ
- **ไอซ์** อาจเรียกว่า ไอซ์ สเก็ต น้ำแข็ง ผง ของ ผงขาว กลูโคส เกล็ด เกล็ดหิมะ ของดี ของเบา ของแพง ฯลฯ
- **ยาอี** อาจเรียกว่า ยาอี ขนม หนม อี เลิฟ ของ ยา ของดี แเน็ค ฯลฯ
- **กัญชา** อาจเรียกว่า กัญชา ปูน เนื่อ ฟี ฯลฯ
- **โคเคน** อาจเรียกว่า โค้ก เลดี้ โคโคนัท แคร็ก ฯลฯ
- **กระท่อม** อาจเรียกว่า ท่อม กาแฟ ชาเขียว ท่อม น้ำชา น้ำท่อม ฯลฯ
- **เฮโรอีน** อาจเรียกว่า เฮโรอีน ผง ผงขาว สิ่งโต แบ่ง แคป ฯลฯ
- **ฝิ่น** อาจเรียกว่า ฝิ่น ยาดำ จ้อย วัชพืช ฯลฯ

นอกจากนี้ยังมีคำ/ภาษาที่ใช้เรียกสารเสพติดแต่ละชนิดที่ต่างกันไปในแต่ละภาค/พื้นที่ เช่น

ยาบ้า

- ภาคเหนือ เรียกว่า ตี๊ด ยา ขนม แมว เบ้ จีรี ช้าง เป็นต้น
- ภาคอีสาน เรียกว่า นินจา จี๊ด แต๊ป ตัวเล็ก เป็นต้น
- ภาคใต้ เรียกว่า ลูกวู้ เปียร์ แมว ลูกล่อ ขนมป้ง เป็นต้น

ภาษาที่ใช้เรียกชื่อยาเสพติดแต่ละชนิดในแต่ละพื้นที่ มีความแตกต่างและหลากหลาย โดยจากการสัมภาษณ์ผู้กระทำความผิดทั้งเยาวชนและผู้ใหญ่จากทั้ง 3 พื้นที่ (จังหวัดเชียงใหม่, ขอนแก่น และสุราษฎร์ธานี) แต่ละพื้นที่จะมีการใช้ภาษาเรียกยาเสพติดแต่ละชนิดทั้งที่เหมือนกันและต่างกัน ซึ่งถ้าเป็นบุคคลทั่วไปเมื่อได้ยินภาษาที่ใช้เรียกยาเสพติดนั้นๆ อาจจะไม่รู้จัก หรือเกิดความสงสัยว่ามันคืออะไร ทางทีมวิจัยจึงได้รวบรวมคำพูด/ภาษาที่ใช้เรียกยาเสพติดชนิดต่างๆ ในมุมมองของผู้เสพและผู้ค้า ดังนี้

ยาเสพติด	ของ	ยา	ขนม	น้ำ	ผงขาว	แมว	ยาเสียดสาว	ยาแฮปปี้	แบ่ง
ยาบ้า	✓	✓	✓			✓			
ไอซ์					✓				
เฮโรอีน					✓				✓
ยาอี	✓	✓	✓						
ยาเค	✓			✓					✓
จีเอชบี				✓					
โรฮิบโนล						✓			
อัลปราโซแลม						✓	✓	✓	

หน่วยที่ใช้ในการเรียกสารเสพติดแต่ละชนิด จะแตกต่างกันออกไปตามลักษณะ หรือประเภทของสารเสพติดชนิดนั้นๆ หน่วยที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลาย และได้ยินบ่อยๆ เช่น เม็ด, อัน, ตัว, คอส, ลูก หรือ จี อย่างเช่น

- ยาบ้า 1 มัด หมายถึง 1 มัดจะมียาบ้าอยู่ 10 ลูก ในหนึ่งลูกจะมียาบ้าอยู่ 200 เม็ด (ดังนั้นยาบ้า 1 มัด มีจำนวน 2,000 เม็ด)
- ไอซ์ 5 จี (จีเป็นหน่วยที่วัดปริมาณไอซ์ที่ใช้ในการขายปลีกที่ถูกบรรจุใส่ถุงซิปล็อกขนาดเล็ก ใน 1 จีจะมีไอซ์น้ำหนักปริมาณ 0.8-0.9 กรัม) เป็นต้น
- ไอซ์ 1 ตัก หมายถึง การใช้หลอดดูดขนาดเล็ก (หลอดสำหรับดูดนม

กล่องหรือหลอดดูดน้ำผลไม้กล่องสี่ขา) ตัดให้เป็นปลายแหลมเฉียงๆ เพื่อใช้ในการตักไอซ์

วิธีการเสพสารเสพติด

การเสพสารเสพติดแต่ละชนิดก็จะมี ความแตกต่างกันไปตามลักษณะของสารเสพติดชนิดนั้นๆ ด้วยเช่นกัน ยกตัวอย่างเช่น

- **ยาบ้า** วิธีเสพคือ กิน นัตถ์ (สูดเข้าทางจมูก) สูดควัน ฉีด วิธีที่นิยมใช้กันมาก คือ การสูดควันโดยนำเม็ดยาบ้ามาบด แล้วนำไปใส่กระตาดาชพอยล์ที่พบในลักษณะของ “เรือ” แล้วลนไฟ จากนั้นจึงใช้หลอดกาแฟหรือกระตาดาชม้วนให้เป็นหลอดสำหรับสูดควันที่เกิดจากการเผาเข้าทางปาก ถ้าสูดด้วยกันกับเพื่อน (หารกัน) กลัวขาดทุน ต้องทำกล่องให้ใหญ่แล้วปล่อยไฟแรงขึ้นทำให้ดูดควันได้มากขึ้น ถ้าสูดเอง (ไม่ยอมแบ่งเพื่อน แอบสูดไม่ให้เพื่อนรู้) ต้องทำรูกล่องเล็กไฟเบาๆ ทำให้สูบได้นาน และสูบได้หลายที หลังจากที่ทำกล่องเสร็จแล้วก็ใช้สติเกอร์หรือกระตาดาชทำเป็นเข็มขัดคาดรอบลำกล่องอีกทีเพื่อกันลำกล่องหลุด

- **ไอซ์** วิธีเสพคือ กิน นัตถ์ (สูดเข้าทางจมูก) ฉีดเข้าเส้นเลือด สูบควันผ่านน้ำเป็นวิธีที่นิยมใช้มาก คือ การสูดควันแบบผ่านน้ำโดนใช้อุปกรณ์ที่เรียกว่า “โจ้” เริ่มจากบดให้มีขนาดเล็กลงพอที่จะใส่เข้าไปในหลอดแก้วปากโจ้ได้พอดี ไฟแช็กสำหรับลนกระเปาะแก้ว ต้องปรับขนาดเปลวไฟให้มีเฉพาะเปลวสีฟ้าอย่างเดียว ซึ่งทำคล้ายกับไฟแช็กที่ใช้สูบบุหรี่ เพราะถ้าไฟแรงจะเสียของ (เผาไหม้เร็ว ควันขึ้นเร็ว) ใช้ไฟลนใต้กระเปาะให้ไอซ์ค่อยๆ ระเหิดออกมาแล้วดูดควันที่ผ่านท่อเข้าไปในโจ้เข้าทางปาก ซึ่งในโจ้จะใส่น้ำเปล่า น้ำหวาน หรือชาเขียวไว้ด้านใน

- **กัญชา** วิธีเสพคือ สูบ ผสมบุหรี่ยสูบ ซึ่งวิธีที่นิยมใช้มาก คือ การสูบควันผ่านอุปกรณ์ที่เรียกว่า “บ้อง” ซึ่งอาจจะทำมาจากวัสดุต่างกัน หลายชนิด เช่น บ้องไม้ไผ่, บ้องแก้ว เป็นต้น

ซึ่งการทำความเข้าใจวิธีการเสพเบื้องต้นเหล่านี้จะทำให้การทำงานเป็นไปอย่างรวดเร็ว และผู้ต้องขังสามารถให้ข้อมูลได้อย่างเต็มที่ หากการสนทนานั้น

สามารถสื่อสารเข้าใจกันอย่างราบรื่น ซึ่งอย่างน้อย เจ้าหน้าที่ในทีมต้องรู้จักความหมายของพอยล์ โจ้ บ้อง พันลำ เป็นอาทิ

ผู้สนใจสามารถอ่านเพิ่มเติมได้จากหนังสือ “นี่แหละใช้ : Street Name” และ “รู้เท่าทันสารเสพติด” เขียนโดย กนิษฐา ไทยกล้า ดังรายละเอียดในบรรณานุกรมท้ายเล่ม

กฎหมายที่ควรรู้

บทลงโทษสำหรับผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษจะหนักหรือเบา จะแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับการกระทำความผิด และอัตรากำหนดโทษตามประเภทของยาเสพติดให้โทษประเภทนั้นๆ ซึ่งการกระทำความผิด หรือข้อหาที่จะถูกดำเนินคดีตามกฎหมาย ได้แก่ ผลิต นำเข้า หรือส่งออก, จำหน่าย หรือครอบครองเพื่อจำหน่าย, ครอบครอง, ครอบครองเพื่อเสพ/ผู้เสพ, ยุยงส่งเสริมให้ผู้อื่นเสพ และใช้อุปายาล่อลวง ชูเชื้อ ใช้กำลังประทุษร้าย ใช้อำนาจครอบงำผิดคลองธรรม หรือใช้วิธีข่มขืนใจด้วยวิธีการอื่นใด ให้ผู้อื่นเสพ ซึ่งเป็นเรื่องที่เข้าใจยาก ทางทีมวิจัยจึงสรุปบทลงโทษตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545 เพื่อให้พนักงานสัมภาษณ์เข้าใจง่ายขึ้น ดังนี้

การกระทำผิด	บทลงโทษ
ยาเสพติดให้โทษให้ประเภท 1 เช่น เฮโรอีน ยาบ้า ยาอี ฯลฯ (มาตรา 19)	
ผลิต นำเข้า หรือ ส่งออก	บทลงโทษสูงสุดคือประหารชีวิตหรือจำคุกตั้งแต่ 4 ปี – ตลอดชีวิต หรือปรับตั้งแต่ 80,000 บาท – 5,000,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ
จำหน่าย หรือมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย	บทลงโทษสูงสุดคือประหารชีวิต หรือจำคุกตั้งแต่ 4 ปี – จำคุกตลอดชีวิต และ/หรือ ปรับตั้งแต่ 80,000 บาท – 5,000,000 บาท
ครอบครอง	ครอบครองไว้คำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ หรือมีจำนวนหน่วยการใช้ หรือน้ำหนักสุทธิไม่ถึง 3 กรัม จำคุก 1 – 10 ปี ปรับ 20,000 – 200,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ
เสพยาเสพติดให้โทษในประเภท 1	จำคุกตั้งแต่ 6 เดือน – 3 ปี หรือปรับตั้งแต่ 10,000 บาท – 60,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

การกระทำผิด	บทลงโทษ
ยุยงส่งเสริมให้ผู้อื่นเสพ	จำคุกตั้งแต่ 1 ปี – 5 ปี หรือปรับตั้งแต่ 20,000 บาท – 100,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ
ใช้อุบายหลอกลวง ชูเชิญ ใช้กำลังประทุษร้าย หรือข่มขู่ใจ ให้ผู้อื่นกระทำความผิดฐานผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย ครอบครอง เพื่อจำหน่าย หรือครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษ	โทษเป็น 2 เท่าของโทษที่กฎหมายบัญญัติไว้สำหรับความผิดนั้น
ยาเสพติดให้โทษในประเภท 2 เช่น มอร์ฟีน โคเคน โคเดอีน ฯลฯ (มาตรา 20)	
ผลิต นำเข้า หรือส่งออก อย่างผิดกฎหมาย	จำคุกตั้งแต่ 1 ปี – ตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่ 100,000 บาท – 5,000,000 บาท
จำหน่ายหรือมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายอย่างผิดกฎหมาย	จำคุกตั้งแต่ 1 ปี – ตลอดชีวิต และ/หรือปรับตั้งแต่ 20,000 บาท – 5,000,000 บาท
เสพยาเสพติดให้โทษในประเภท 2	จำคุกตั้งแต่ 6 เดือน – 3 ปี หรือปรับตั้งแต่ 10,000 บาท – 60,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

การกระทำผิด	บทลงโทษ
ใช้อุบายหลอกลวง ชูเชิญ ใช้กำลังประทุษร้ายใช้อำนาจครอบงำผิดคลองธรรม หรือใช้วิธีข่มขืนใจด้วยประการอื่นใดให้ผู้อื่นเสพ	จำคุกตั้งแต่ 1 ปี – 10 ปี และปรับตั้งแต่ 100,000 บาท – 1,000,000 บาท
ยุยงส่งเสริมให้ผู้อื่นเสพ	จำคุกตั้งแต่ 1 ปี – 5 ปี หรือปรับตั้งแต่ 20,000 บาท – 100,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ
ยาเสพติดให้โทษในประเภท 3 เช่น ยาแก้ไอผสมโคเดอีน (มาตรา 21)	
ผลิต นำเข้า หรือ ส่งออก อย่างผิดกฎหมาย	จำคุกไม่เกิน 20 ปี และ/ หรือ ปรับไม่เกิน 2,000,000 บาท
จำหน่าย ครอบครองเพื่อจำหน่าย อย่างผิดกฎหมาย	จำคุกไม่เกิน 5 ปี และ/หรือปรับไม่เกิน 500,000 บาท

การกระทำผิด	บทลงโทษ
ยาเสพติดให้โทษในประเภท 4 เช่น อาเซติลคลอไรด์ ฯลฯ (มาตรา 21)	
ผลิต นำเข้า ส่งออก หรือ จำหน่าย อย่างผิดกฎหมาย	มีโทษจำคุกตั้งแต่ 1 ปี – 15 ปี และปรับ ตั้งแต่ 20,000 บาท – 1,500,000 บาท
ครอบครอง อย่างผิดกฎหมาย	มีโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือปรับไม่เกิน 100,000บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ
ยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 เช่น กัญชา กระท่อม ฯลฯ (มาตรา 22)	
ผลิต นำเข้า หรือส่งออก อย่าง ผิดกฎหมาย	จำคุกไม่เกิน 15 ปี และปรับไม่เกิน 1,500,000 บาท
จำหน่ายหรือมีไว้ในครอบครอง เพื่อจำหน่าย อย่างผิดกฎหมาย	จำคุกไม่เกิน 15 ปี หรือปรับไม่เกิน 1,500,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ
เสพยาเสพติดให้โทษใน ประเภท 5	จำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือปรับไม่เกิน 20,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ
ยุยงส่งเสริมให้ผู้อื่นเสพยา	จำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือปรับไม่เกิน 20,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ผู้เขียนขอยกตัวอย่างเพื่อแบ่งปันประสบการณ์ในการเตรียมตัว ดังนี้

- **การเตรียมตัวสำหรับการให้ความรู้ด้านสารสนเทศแก่ผู้กระทำความผิดทั้งเด็ก เยาวชน และผู้ใหญ่** ความหลากหลายของผู้กระทำความผิด ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของความแตกต่างทางด้านภูมิหลัง อายุ เพศ ระดับการศึกษา สัญชาติ เชื้อชาติ อาชีพ เป็นต้น จัดว่าเป็นความท้าทายอย่างยิ่งของทีมที่เข้าไปให้ความรู้ มีอยู่หลายครั้งที่คิดว่าตนเองเตรียมตัวไปดีมาก แต่ก็ยังไม่ดีพอ กลับรู้สึกผิดหวังที่ทำไมไม่สอบถามข้อมูลของผู้กระทำความผิดที่เข้าร่วมกิจกรรม ความรู้สึกนี้เกิดขึ้นจากครั้งที่เข้าไปให้ความรู้และจัดกิจกรรมรู้เท่าทันสารสนเทศแก่ผู้กระทำความผิดในจังหวัดเชียงใหม่ โดยตนเองมีทราบมาก่อนว่ามีผู้กระทำความผิดที่ตั้งครรภ์ หรือผู้กระทำความผิดที่คลอดลูกในขณะที่ถูกจำคุกเข้านั่งฟังด้วย สิ่งที่เราเตรียมเป็นความรู้ อันตรายและผลกระทบจากสารใช้สารสนเทศทั่วไปๆ ไม่ได้เตรียมสื่อสำหรับหญิงตั้งครรภ์ หรือแม้กระทั่งเข้าไปจัดกิจกรรมในรูปแบบของเกมแก่ผู้กระทำความผิดทั้งหญิงและชายในเรือนจำอำเภอดงขี้เหล็ก ซึ่งผู้กระทำความผิดส่วนใหญ่เป็นชาวไทยภูเขา พูดภาษาถิ่น (คำเมือง) สื่อที่เราเตรียมใช้ภาษาค่อนข้างวิชาการมากเกินไป จากประสบการณ์ครั้งนี้ทำให้ต้องกลับมาปรับปรุงสื่อให้ความรู้ที่เน้นรูปภาพ การ์ตูน ใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายไม่ซับซ้อน

- **การเตรียมตัวสำหรับการเข้าไปสัมภาษณ์หรือเก็บข้อมูล** เจื่อนใจสำคัญที่ต้องมีการเตรียมความพร้อมทีมวิจัย ที่จะทำหน้าที่เก็บข้อมูล ประกอบด้วย

1. สมาชิกในทีมวิจัยที่ทำหน้าที่สัมภาษณ์ทั้งผู้ชายและผู้หญิง ซึ่งในการทำงานอาจเกิดความประหลาดใจได้ อย่างเช่น การให้ผู้หญิงสัมภาษณ์ผู้กระทำความผิดชาย หรือผู้ชายสัมภาษณ์ผู้กระทำความผิดหญิง ดังนั้นจึงต้องมีการเตรียมซักซ้อมการพูดจา วางตัวระหว่างเพศตรงข้ามเพื่อให้เกิดความเคยชิน ก่อนลงพื้นที่ปฏิบัติงาน

2. ในส่วนของอุปกรณ์ในการเก็บข้อมูลที่ได้รับอนุญาตให้นำเข้าคุก เพื่อความสะดวกก็ควรที่จะนำแค่แบบสอบถาม ดินสอ ปากกา เท่านั้น ดังนั้นจึงต้องฝึกฝนตัวเข้มทักษะในการบันทึกข้อมูลลงไปแบบสอบถามด้วย

3. ทีมวิจัยต้องมีทักษะในการจดบันทึกที่รวดเร็ว ครบถ้วน จดโดยการใช้คำย่อ สัญลักษณ์ต่างๆ เป็นต้น ก่อนที่จะกลับมาบันทึกข้อมูลเป็นลักษณะการเขียนบรรยายอีกครั้งลงในแบบสัมภาษณ์ ซึ่งในขั้นตอนนี้มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะหากทีมวิจัยสามารถพูดคุยสนทนากับผู้ต้องขังได้ราบรื่น พร้อมข้อมูลที่ครบครัน แต่ทว่าผู้สัมภาษณ์ไม่สามารถจดบันทึกหรือถ่ายทอดเป็นความเรียงได้อย่างครบถ้วนตามที่ฟังมา ก็จะทำให้ไม่สามารถนำข้อมูลที่ไปใช้ในการเขียนรายงานได้

บทที่ 3

การสร้างข้อตกลงในทีม

ในงานวิจัยแต่ละครั้ง เพื่อให้การสัมภาษณ์ออกมาในรูปแบบใกล้เคียงกัน ทีมวิจัยจึงต้องมีการสร้างข้อตกลงก่อนการเข้าไปสัมภาษณ์จริง ในครั้งนี้ ผู้เขียนขอยกตัวอย่างทีมวิจัยที่ได้ไปเรือนจำ ทัดตงสถานและศูนย์ฝึกเด็กและเยาวชน ในจังหวัดเชียงใหม่, ขอนแก่น และสุราษฎร์ธานี เพื่อเก็บข้อมูล “รูปแบบการกระทำผิดที่เกี่ยวข้องกับสารเสพติด และการได้รับการบำบัดรักษายาเสพติดของผู้ต้องขัง”

1. ทีมวิจัยมีการเตรียมตัวก่อนการเก็บข้อมูล ซึ่งต้องมีการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่ต่างๆ ก่อน อาทิ ข้อมูลทางภูมิศาสตร์ ว่าในจังหวัดนั้นมีอำเภอใดบ้าง มีเขตติดต่อกับจังหวัดใดบ้าง ลักษณะภูมิประเทศเป็นอย่างไร ซึ่งการทราบข้อมูลพื้นฐานเหล่านี้ช่วยให้พนักงานสัมภาษณ์พูดคุยสื่อสารกับผู้ต้องขัง/เยาวชนได้ง่าย และเข้าใจกันมากยิ่งขึ้น สถานการณ์การแพร่ระบาดของยาเสพติดของแต่ละพื้นที่ อย่างเช่น ชนิดของยาเสพติด วิธีการเสพยาเสพติดแต่ละประเภท คำศัพท์แสลงที่ใช้เรียทยาเสพติดของแต่ละพื้นที่ หน่วยงานของยาเสพติด เป็นต้น

2. เตรียมการพูด พนักงานภาคสนามที่ทำหน้าที่ในการสัมภาษณ์ต้องไม่ขึ้นในประเด็นของการสัมภาษณ์ เนื่องจากในแง่วิชาการอาจทำให้ได้ข้อมูลที่เบี่ยงเบน และในแง่อารมณ์ระหว่างการสัมภาษณ์ อาจทำให้ผู้กระทำความผิดที่ให้ข้อมูลเกิดความรู้สึกหมั่นไส้ กับการอวดรู้มากเกินไป จนอาจนำไปสู่การให้ข้อมูลที่

ผิดเพี้ยนได้

3. แบบสอบถาม การจะได้มาซึ่งข้อมูล เราใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการสัมภาษณ์ แบบตัวต่อตัว ดังนั้นจึงต้องมีการทำความเข้าใจแบบสอบถามทุกข้อ เริ่มตั้งแต่ข้อมูลทั่วไปของผู้กระทำความผิด (เพศ อายุ อาชีพ สัญชาติ) และคำถามที่เกี่ยวข้องกับการเสพและการค้ายาเสพติด เพื่อตกลงกันว่าในแต่ละข้อนั้นต้องการคำตอบแบบไหน รายละเอียดมากน้อย ครอบคลุมเพียงไร เพราะข้อคำถามส่วนใหญ่เป็นคำถามปลายเปิด เช่น (1) ในข้อคำถามที่เกี่ยวข้องกับการเสพยาเสพติด จะต้องบอกอย่างละเอียดว่าเสพด้วยวิธีใด (กิน เสพ สูดเข้าจมูก ฯลฯ) ใช้อุปกรณ์อะไรในการเสพยา (หลอดแก้ว ฟอยล์ ธนบัตร ฯลฯ) ในแต่ละครั้งใช้ในปริมาณเท่าไร ใช้กี่ครั้งต่อวัน และใน 1 สัปดาห์เสพกี่วัน (2) ข้อคำถามที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่เข้ามาเสพสารเสพติดครั้งแรกว่าใครเป็นผู้ชักชวน ถ้าสมมุติว่าเข้าไปเกี่ยวข้องเองก็ต้องเขียนคำตอบในแบบสัมภาษณ์ว่า “ทำเอง” แต่ถ้ามีคนมาชักชวน เช่น เพื่อนมาชักชวน ก็ต้องถามด้วยว่าเพื่อนที่ไหน เพื่อนที่โรงเรียน เพื่อนที่บ้าน เพื่อนในหมู่บ้าน เพื่อนในตำบลเดียวกัน ฯลฯ และวิธีการค้า วิธีการส่งยาเสพติด วิธีการลำเลียงยาเสพติด และยังรวมไปถึงข้อมูลการได้รับบำบัดรักษายาเสพติดของผู้ต้องขังอีกด้วย จะต้องให้ได้ข้อมูลที่ละเอียด ครอบคลุมมากที่สุด

4. ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดไม่ได้ใช้ภาษาที่ผู้สัมภาษณ์คุ้นเคย เช่น คนเหนือลงไปสัมภาษณ์ในคุกภาคใต้ ซึ่งผู้กระทำความผิดพูดภาษาท้องถิ่นของทางภาคใต้ หรือสัมภาษณ์ชาวไทยภูเขาเผ่าต่างๆ เช่น ม้ง เหย้า ลีซอ ในสถานการณ์แบบนี้ควรที่ใช้ล่ามในการช่วยแปลภาษา

บทที่ 4

การวางตัวให้เป็นที่ไว้วางใจขณะสัมภาษณ์

การวางตัวพนักงานสัมภาษณ์ให้เป็นที่ไว้วางใจและยินดีที่จะให้ข้อมูล นอกจากการจัดสถานที่สัมภาษณ์ในส่วนที่เจ้าหน้าที่เรือนจำไม่ได้ยินเสียงการสนทนาแล้ว หรือแม้แต่เป็นงานที่ต้องทำให้ ป.ป.ส. และมีเจ้าหน้าที่ ป.ป.ส. ช่วยอำนวยความสะดวกในการประสานงานก็ตาม ก็ไม่ควรจะมีเจ้าหน้าที่ ป.ป.ส. อยู่ในบริเวณที่สัมภาษณ์ นอกเสียจากคดีนั้นได้ตัดสินสิ้นสุดแล้ว โดยผู้เขียนใคร่ขอแนะนำแนวทางในการทำงานของทมิวจัยที่ต้องปฏิบัติอย่างเคร่งครัด และคำนึงถึงผู้กระทำความผิดทั้งเด็กและผู้ใหญ่ ต่อไปนี้

- **การทักทาย** ควรมีการทักทายด้วยการไหว้ทักที่ที่ได้พบหน้าผู้กระทำความผิด ไม่ว่าจะเป็นเยาวชนหรือผู้ใหญ่
- **การแสดงตนว่าอยู่ในฐานะเดียวกัน** ด้วยความเคยชินของผู้กระทำความผิดหลายท่าน เมื่อเข้าสู่ห้องสัมภาษณ์จะนั่งลงกับพื้น ส่วนพนักงานสัมภาษณ์นั่งบนเก้าอี้ พนักงานสัมภาษณ์ควรบอกให้ผู้กระทำความผิดขึ้นมานั่งอยู่ในระดับเดียวกัน ซึ่งข้อนี้ช่วยทำให้การสัมภาษณ์สะดวกขึ้น พร้อมกับชี้แจงว่า “ทมิวจัยไม่ได้มาในฐานะเจ้าหน้าที่รัฐ” จะช่วยสร้างให้เกิดบรรยากาศความเป็นกันเองมากยิ่งขึ้น ซึ่งโดยปกติทั่วไปนั้น ผู้กระทำความผิดจะมีประสบการณ์ที่ไม่ค่อยดีกับเจ้าหน้าที่รัฐซึ่งมีฐานะเป็นนาย
- **ใช้ภาษาสุภาพ** ไม่พูดเสียงดังหรือเบาจนเกินไป ไม่นำจุดด้อยของผู้

กระทำความผิดมาพูด ยืนยันแสดงให้เห็นถึงความจริงใจ เอามือทั้งสองข้างวางไว้บนโต๊ะ (ทำให้ผู้กระทำความผิดรู้สึกปลอดภัย) ไม่นั่งไขว่ห้างหรือทำท่าทางที่กีดกัน เมื่อถามแล้วไม่เข้าใจ ไม่ควรพยายามถามซ้ำ ให้จดบันทึกไว้แล้วถามใหม่ ภายหลัง เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้กระทำความผิดรู้สึกว่าคุณถามย้ำจนเกินไป

- การใช้สรรพนามแทนตัวเอง เช่น อาจจะใช้ชื่อเล่นของพนักงานสัมภาษณ์เอง สำหรับการเรียกผู้กระทำความผิดที่มาให้ข้อมูลอาจเรียกตามอาวูโส เช่น น้อง พี่ น้ำ อา ลุง ป้า แล้วแต่ความเหมาะสม เพื่อความเป็นกันเอง

บทที่ 5

วิธีการสัมภาษณ์เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลเชิงลึก

ในการเข้าเก็บข้อมูลงานวิจัยกับผู้กระทำความผิดในคุก อุปสรรคที่ทีมวิจัยพบคือ การไม่เปิดใจของผู้กระทำความผิด ส่วนหนึ่งมาจากความหวาดระแวง ผู้กระทำความผิดไม่ทราบว่าเราเป็นใคร มาจากที่ไหน และต้องการอะไร ในตอนแรกจึงมักจะมีย่อการระแวง และตอบคำถามไม่หมด ดังนั้นทีมวิจัยจึงต้องใช้เวลาในการพูดคุย ทำความรู้จักกับผู้กระทำความผิดก่อน เป็นการสร้าง “ความไว้วางใจ” ระหว่างพนักงานสัมภาษณ์กับผู้กระทำความผิด โดย

1. **การแนะนำตัว** โดยแบ่งออกเป็นสองลักษณะ คือ ลักษณะแรก เป็นการแนะนำตัวแบบทางการ เริ่มจากการแนะนำตัวพนักงานสัมภาษณ์ ที่มา และวัตถุประสงค์ของการวิจัย และกล่าวถึงการเก็บข้อมูลที่จะเป็นความลับ เพื่อให้ผู้กระทำความผิดเกิดความไว้วางใจ และลักษณะที่สองเป็นการแนะนำตัวแบบไม่เป็นทางการ คือ การแนะนำตัวพนักงานสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป (เช่น การเล่าประวัติของตนเองว่าเรียนจบที่ไหน เป็นคนจังหวัดอะไร รวมถึงการถามสารทุกข์สุกดิบของผู้กระทำความผิด “พี่กินข้าวรึยัง” “กินข้าวกับอะไร” เป็นต้น) ส่วนนี้เป็นการพูดคุยแบบเป็นกันเอง เพื่อให้เกิดความรู้สึกผ่อนคลายทั้งพนักงานและผู้กระทำความผิด/เยาวชน บางครั้งมีการเล่าเรื่องราวของตัวเองให้ผู้กระทำความผิดฟังบ้างหากเรื่องของผู้กระทำความผิดมีความคล้ายคลึงกับตัวเราในบางเรื่อง จะทำให้ผู้กระทำความผิดรู้สึกว่าเป็นพวกเดียวกัน

2. ระหว่างการสัมภาษณ์จะมีการพูดคุยนอกประเด็นหลายเรื่อง

เนื่องจากการสอบถามตามแบบสอบถามอาจทำให้ ผู้กระทำความผิด เกิดอาการเบื่อ เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว พนักงานสัมภาษณ์จำเป็นต้องมีการพูดคุยนอกประเด็น แต่การพูดคุยนอกประเด็นนี้จะเป็นตัวนำไปสู่เรื่อง “เชิงลับ” เช่น การเกี่ยวพันกับการค้ายาของเจ้าหน้าที่รัฐ การค้ายาในเรือนจำ การลักลอบนำยาเสพติดเข้าเรือนจำ เป็นต้น ซึ่งเมื่อเจอสถานการณ์ที่ผู้กระทำความผิด เริ่มพูดคุยนอกเรื่อง พนักงานสัมภาษณ์จะไม่พยายามเบรกผู้กระทำความผิดได้ทันทีทันใด แต่จะปล่อยให้พูดไปเรื่อยๆ (เพราะการที่เขาพูดออกมาหลายๆ จะทำให้เขารู้สึกว่ามีคนรับฟัง และยินดีจะตอบคำถามในข้อต่อไป) ดังเช่น ที่ศูนย์ฝึกเด็กและเยาวชนเขต 7 จังหวัดเชียงใหม่ ด้วยความที่เป็นคนภาคเหนือ และเป็นเด็กไม่ค่อยพูดและพูดไม่เก่ง เพราะฉะนั้นเราจึงจำเป็นต้องมีวิธีในการพูดจูงใจ พูดเล่นกับเด็กบ้าง คุยนอกเรื่องแล้วค่อยโยงเข้าประเด็นเรื่องการเกี่ยวข้องกับยาเสพติดต่อไป

3. การใส่ใจเรื่องรายละเอียดเรื่องช่วงอายุและเพศ ในเรื่องช่วงอายุของพนักงานสัมภาษณ์อยู่ในช่วงอายุ 22–38 ปี ซึ่งเมื่ออายุระหว่างพนักงานสัมภาษณ์กับผู้กระทำความผิดที่เป็นเยาวชนไม่ห่างกันมากนัก (ราว 5 ปี) จะทำให้เข้าถึงข้อมูลได้เป็นอย่างดี (ทั้งนี้ต้องประกอบกับเงื่อนไขอื่นๆ ที่กล่าวมาด้วย)

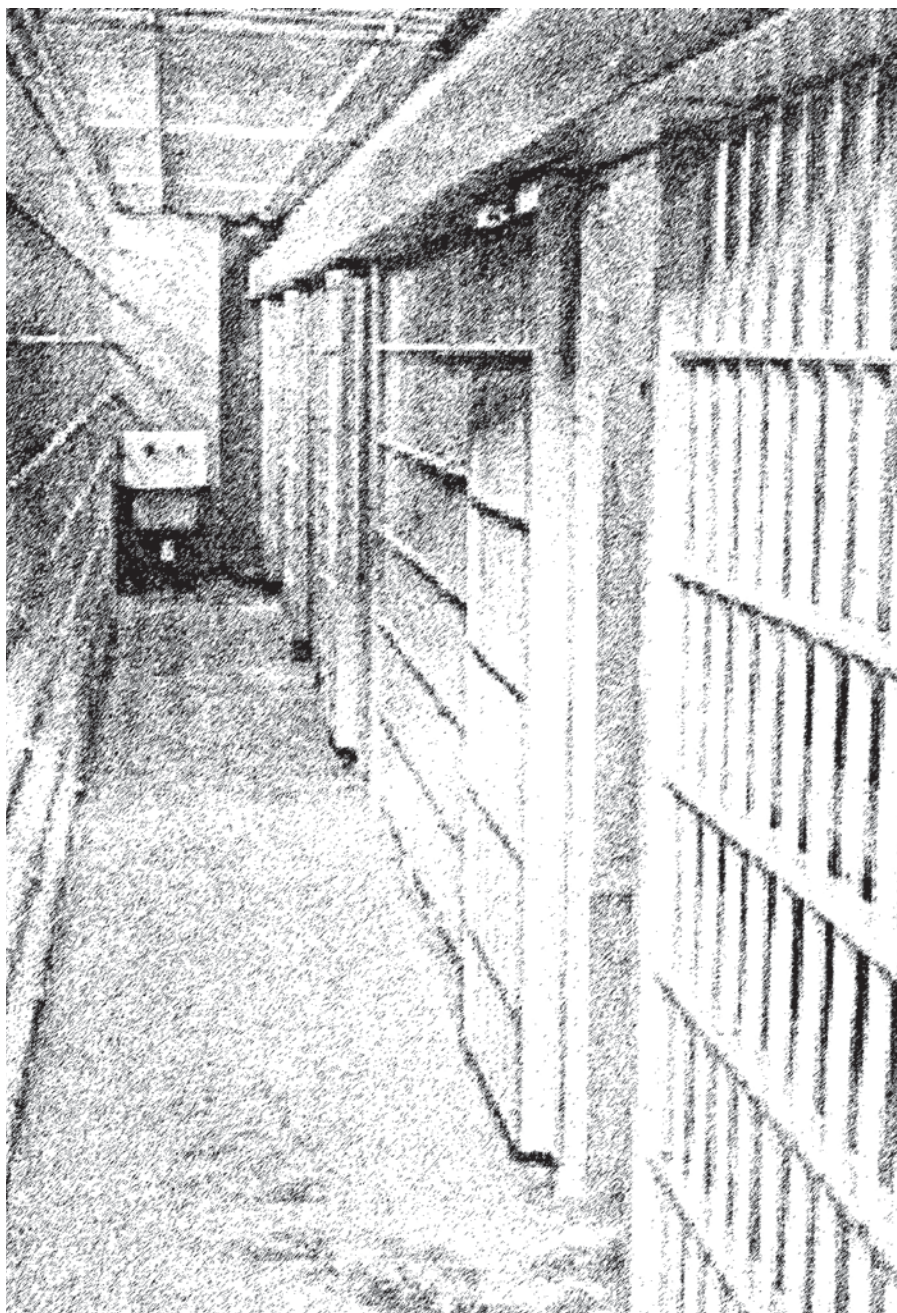
ในประเด็นเรื่องเพศ พบว่าหากพนักงานสัมภาษณ์เป็นผู้หญิงแล้วสัมภาษณ์ผู้กระทำความผิดชายจะได้รับข้อมูลที่ไม่ค่อยสมบูรณ์ เนื่องจากเกิดการ “เกร็ง” ทั้งพนักงานสัมภาษณ์และผู้กระทำความผิด แต่หากเป็นการสัมภาษณ์ระหว่างเพศเดียวกันจะทำให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์กว่า

4. การยกตัวอย่างเปรียบเทียบ ในกรณีของเยาวชนและผู้กระทำความผิดชาย พบว่าจำนวนหนึ่งมีความกระตือรือร้นอย่างมากที่จะเล่าเรื่องราว หรือวิธีการต่างๆ ของตนให้ฟัง วิธีที่กระตุ้นให้ผู้กระทำความผิด “ปล่อยของ” (คือการเล่าเพื่อแสดงความสามารถของเขา) คือ การยกตัวอย่างที่ได้พบพานมาจากสถานการณ์การแพร่ระบาดในพื้นที่นั้นเปรียบเทียบ เช่น ยกตัวอย่างวิธีการเสพ วิธีการค้า วิธีการซุกซ่อน หรือวิธีการทะเลาะวิวาท ขึ้นมาเทียบเคียง แล้วเขาก็

จะเล่าเรื่องของตนเองขึ้นมาบ้าง

5. การเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้กระทำความผิด/เยาวชน
ในประเด็นนี้เป็นเงื่อนไขข้อสำคัญที่คณะกรรมการพิทักษ์สิทธิสวัสดิภาพและ
ป้องกันอันตรายในการวิจัยกับมนุษย์ได้เน้นย้ำไว้ ซึ่งทางทีมผู้วิจัยเองก็ให้ความสำคัญ
กับเงื่อนไขดังกล่าวด้วย เพราะการเคารพและให้เกียรติกลุ่มเป้าหมาย ทำให้
ได้ผลลัพธ์จากการสัมภาษณ์ไปในทิศทางที่ดี โดยในโครงการวิจัยได้ระบุไว้ว่า

“เนื่องจากโครงการนี้เป็นโครงการที่สอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมเสี่ยง
เกี่ยวกับการเสพ การค้าสารเสพติด และการก่อคดี จึงมีความเปราะบาง และมีความ
อ่อนไหว ผู้วิจัยทำหนังสือแนะนำโครงการวิจัยเพื่อใช้ในการวางแผนการลด
ปัญหาสารเสพติด และทำหนังสือขออนุญาตผ่านผู้บัญชาการเรือนจำ ผู้อำนวยการ
การทัณฑสถาน และผู้อำนวยการศูนย์ฝึกอบรมเด็กและเยาวชน เพื่อขอความร่วมมือ
ในการทำวิจัย โดยชี้แจงวัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการวิจัย ประโยชน์ที่จะได้รับ
และการนำผลการวิจัยไปใช้ ผู้ที่เข้าร่วมวิจัยจะได้รับการชี้แจงการพิทักษ์สิทธิ
โดยชี้แจงว่า ผู้เข้าร่วมวิจัยมีสิทธิในการตอบคำถามด้วยความสมัครใจ การบันทึก
ข้อมูลจะไม่มีภาระระบุชื่อ แต่จะใช้วิธีการใส่รหัสแทน เป็นการสัมภาษณ์ตัวต่อตัว
โดยไม่อนุญาตให้ หรือมีบุคคลที่ 3 (บุคคลอื่นที่อยู่ในเรือนจำ/ทัณฑสถานและศูนย์
ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน ได้แก่ ผู้คุม เจ้าหน้าที่ ผู้กระทำความผิด) มานั่งฟัง
อยู่ด้วย ข้อมูลที่ได้จะปกปิดเป็นความลับและใช้ในการวิจัยเท่านั้น ผลการวิจัยที่ได้
จะนำไปเสนอข้อมูลในภาพรวมเพื่อประโยชน์ทางการศึกษา ไม่เกี่ยวข้องกับการ
พิจารณาคดี การเพิ่มลดชั้นนักโทษและการเชื่อมโยงบุคคลภายนอกแต่อย่างใด ผู้
เข้าร่วมการวิจัยมีสิทธิที่จะตอบตกลงหรือปฏิเสธที่จะเข้าร่วมการวิจัย และสามารถ
ถอนตัวออกจากการวิจัยได้ทุกระยะโดยไม่ต้องชี้แจงเหตุผล จึงมีการขอคำยินยอม
ด้วยวาจา เพื่อหลีกเลี่ยงจากการบันทึกชื่อและข้อมูลระบุบุคคลใดๆ การเก็บรักษา
ข้อมูลจะถูกเก็บไว้ในตู้ใส่กุญแจที่สำนักงานโครงการที่สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์
สุขภาพ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่”

บทที่ 6

เมื่อต้องเข้าไปทำงานใน “คุก” ครั้งแรก : เรื่องเล่าจากหนึ่งในสมาชิกทีมวิจัย

การเล่าประสบการณ์ “ครั้งแรก” ของสมาชิกในทีมวิจัย ซึ่งได้เล่าถึงความรู้สึก อารมณ์ ความเชื่อ และความประทับใจ ตั้งแต่ก่อนเข้าไป จังหวะการก้าวผ่าน ประตูเข้าไปในเขตต้องห้าม และการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ ซึ่งน่าจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจ และกำลังจะมีโอกาสเข้าไปทำงานวิชาการและการวิจัยใน “คุก” จึงได้นำมาเผยแพร่ไว้ในที่นี้

ประสบการณ์ที่ 1 ประสบการณ์ “ครั้งแรก” ของ น.ส.สุมิตรา จงคำ นักศึกษาภาควิชาสถิติ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ฝึกงานในโปรแกรมสหกิจศึกษา โดยต้องฝึกงานในโครงการวิจัย และมีโอกาสได้เป็นพนักงานสัมภาษณ์

ครั้งแรกกับการเข้าคุกและศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เพื่อที่จะเก็บข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบการกระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับสารเสพติด และการได้รับการบำบัดรักษายาเสพติดของผู้กระทำความผิด โดยจะเป็นการสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัว ดังนั้นจึงต้องมีการเตรียมตัวก่อนที่จะเข้าไปสัมภาษณ์ โดยผู้สัมภาษณ์จะต้องทำความเข้าใจแบบสัมภาษณ์ คือจะมีการนำแบบสัมภาษณ์มานั่งคุยกันไปที่ละข้อ เริ่มตั้งแต่ข้อมูลทั่วไปของผู้กระทำความผิด (เพศ อายุ อาชีพ สัญชาติ) และ

คำถามที่เกี่ยวข้องกับการเสพและการค้ายาเสพติด เพื่อตกลงกันว่าในแต่ละข้อนั้น ต้องการคำตอบแบบไหน รายละเอียดมากน้อย ครอบคลุมเพียงไร เพราะข้อคำถามส่วนใหญ่เป็นคำถามปลายเปิด เช่น

- ข้อคำถามที่เกี่ยวข้องกับการเสพยาเสพติด จะต้องบอกอย่างละเอียดว่า เสพด้วยวิธีใด (กิน เสพ สูดเข้าจมูก ฯลฯ) ใช้อุปกรณ์อะไรในการเสพ (หลอดแก้ว พอยล์ ธนบัตร ฯลฯ) ในแต่ละครั้งใช้ในปริมาณเท่าไร ใช้กี่ครั้งต่อวัน และในหนึ่ง สัปดาห์เสพกี่วัน

- ข้อคำถามที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่เข้ามา เสพสารเสพติดครั้งแรก ว่าใครเป็นผู้ชักชวน ถ้าสมมติว่าเข้าไปเกี่ยวข้องเองก็ต้องเขียนคำตอบในแบบ สัมภาษณ์ว่า “ทำเอง” แต่ถ้ามีคนอื่นชักชวน เช่น เพื่อนมาชักชวน ก็ต้องถาม ด้วยว่าเพื่อนที่ไหน เพื่อนที่โรงเรียน เพื่อนที่บ้าน เพื่อนในหมู่บ้าน เพื่อนในตำบล เดียวกัน ฯลฯ และวิธีการค้า วิธีการส่งยาเสพติด วิธีการลำเลียงยาเสพติด และยั ไปถึงข้อมูลการได้รับบำบัดรักษาเสพติดของผู้กระทำความผิดอีกด้วย จะ ต้องให้ได้ข้อมูลที่ละเอียด ครอบคลุมมากที่สุด

การเข้าไปในคุกทุกๆ ที่ ยังจะต้องเตรียมบัตรประจำตัวประชาชนไปด้วย ทุกครั้ง เพื่อที่จะยื่นแก่เจ้าหน้าที่คุก ไม่เช่นนั้นจะไม่สามารถเข้าไปในคุกได้ และ นอกจากนี้ยังห้ามไม่ให้นำสิ่งของที่เป็นหลัก ตะกั่ว โลหะ เช่น เงินเหรียญ กุญแจ เป็นต้น หรือแม้กระทั่งยาอมก็ไม่สามารถเอาเข้าไปได้

สถานที่แรกที่เข้าไป คือ ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเขต 7 จังหวัด เชียงใหม่ ก็มีความรู้สึกกลัวอยู่นิดๆ เพราะเป็นครั้งแรกที่เข้าไปในสถานที่ที่มีแต่ ผู้กระทำความผิดทั้งหมด แต่พอเข้าไปแล้วก็ไม่ได้มีความน่ากลัวอะไร เพราะมี แต่ผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็ก และบรรยากาศภายในศูนย์ฝึกฯ ก็จะคล้ายกับใน โรงเรียนประจำมากกว่า และทางเจ้าหน้าที่ก็ให้การดูแลต้อนรับเป็นอย่างดี ดูแล เรื่องความปลอดภัยให้เรา จึงทำให้ไม่มีความกลัวเกิดขึ้น และเจ้าหน้าที่ก็จะม การเตรียมผู้กระทำความผิดที่กระทำผิดข้อหาที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด เพื่อที่ให้ เข้ามาแล้วสามารถสัมภาษณ์ได้เลย ซึ่งโดยส่วนใหญ่ลักษณะของคนเหนือ และ

ด้วยความที่เป็นเด็กจะเป็นคนไม่ค่อยพูดและพูดไม่เก่ง เพราะฉะนั้นเราจึงจำเป็นต้องมีวิธีการถาม การพูดจูงใจให้ผู้กระทำความผิดตอบ พยายามที่จะถามชวนคุยทั้งนอกเรื่อง และพูดชักจูงเข้ามาในเรื่องที่ต้องการคำตอบด้วย เพื่อที่จะได้ข้อมูลที่เรากำลังต้องการให้สมบูรณ์ที่สุด เช่น เมื่อเข้าไปเจอผู้กระทำความผิดก็จะต้องแนะนำตัวก่อนว่าเรามาจากไหน และก็สอบถามเกี่ยวกับข้อมูลก่อน (ชื่อเล่น อายุ เท่าไร มาจากจังหวัดอะไร เข้ามาอยู่ในนี้กี่ปีแล้ว) ถามถึงชีวิตความเป็นอยู่ในศูนย์ฝึกฯ ว่าเป็นอย่างไรบ้าง เพื่อที่จะให้ผู้กระทำความผิดไว้วางใจ และตอบคำถามตามความจริง

เรือนจำจังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นเรือนจำที่แตกต่างไปจากเรือนจำในจังหวัดเชียงใหม่มาก ทั้งแออัด นรกแล้ว และทั้งมีกลิ่นเหม็น ลักษณะหน้าตาคนได้ผิวดำคล้ำๆ มีรอยสักทำให้นรกแล้วมากยิ่งขึ้น และผู้กระทำความผิดอยู่กันอย่างแออัดมากๆ (ล้นเรือนจำ) เมื่อเดินเข้าไปในเรือนจำคุณก็จะมีผู้กระทำความผิดเกาะกรง ยืนดูกันเต็ม ยิ่งเพิ่มความน่ากลัว แต่ในการเดินเข้าไปก็จะมีเจ้าหน้าที่คุมตลอด เพื่อความปลอดภัยของเรา ตัวเองได้แยกไปสัมภาษณ์แดนหญิงกับพี่ผู้หญิงอีก 1 คน (การเดินเข้าไปในแดนหญิงจะต้องเดินผ่านแดนชายเข้าไปก่อนเพราะอยู่ในรั้วเดียวกัน) ในฝั่งแดนหญิงจะน่าอยู่ ดูสะอาดมากกว่าฝั่งแดนชาย แต่ก็ยังแออัดอยู่ดี และมีการสนับสนุนอาชีพให้ผู้หญิงถักอวนส่งขาย ส่วนผู้หญิงที่เป็นคนแก่และผู้หญิงท้องจะให้อยู่เฉยๆ และเวลานอนก็จะต้องนอนตะแคงตัวติดกันปลายเท้าชนกัน เพราะผู้กระทำความผิดมีจำนวนมากที่นอนจำกัด

ลักษณะของคนได้ส่วนใหญ่จะเป็นคนพูดเก่งและสามารถเล่าประสบการณ์จริงอย่างละเอียดให้เราฟังได้ เพราะผู้กระทำความผิดที่อยู่ในเรือนจำได้ถูกศาลตัดสินคดีมาแล้ว และเราก็จะแนะนำตัวเองว่ามาจากไหน เก็บข้อมูลไปเพื่ออะไร และข้อมูลนี้จะมีความลับและไม่เผยแพร่ข้อมูลส่วนตัวใดๆทั้งสิ้น จึงทำให้ผู้กระทำความผิดไว้วางใจและเล่าความจริงให้ฟัง หลังจากนั้นได้เข้าไปช่วยเก็บข้อมูลในแดนชายสัมภาษณ์ จากการสัมภาษณ์ผู้กระทำความผิดชาย คนแรกเป็นคนที่ไม่สามารถพูดภาษากลางได้ แต่จะพูดสำเนียงทองแดง (มีสำเนียงภาษาถิ่นใต้

มาปะปนอยู่กับภาษาไทยมาตรฐาน) ทำให้ฟังไม่ออก จึงให้พี่ที่ทีมงานของหน่วยงานการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ปปส.) ภาค 8 ที่เข้าไปในเรือนจำด้วยกันช่วยแปลให้ แต่ก็ไม่สามารถได้รายละเอียดที่ครบถ้วน

ในส่วนของศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนของจังหวัดสุราษฎร์ธานีก่อนที่จะเข้าไป 2 วันมีการยกพวกตีกันในศูนย์ฝึกเยาวชนชาย ทำให้รู้สึกกลัว แต่เจ้าหน้าที่ก็บอกว่า “ถ้าเด็กในศูนย์ฝึกเยาวชนชายจะมีเรื่องตีกันจะมีลักษณะที่ ครูฝึกพูดหรือสั่งอะไรเด็กจะไม่ยอมฟังไม่ทำตาม จะมีการเอาผ้าโพกหัว ผูกเชือกกรองเท้าแน่น แก่เสื้อ อยู่กันเป็นกลุ่มๆ ซึ่งเจ้าหน้าที่ก็จะรู้ว่าจะต้องมีเรื่องกันแน่นอน และนอกจากนี้ยังบอกอีกด้วยว่าจะไม่มีการทำร้ายเจ้าหน้าที่หรือครูฝึก” เป็นเช่นนี้เลยทำให้รู้สึกหายกลัวและปลอดภัยมากยิ่งขึ้น และในส่วนศูนย์ฝึกเยาวชนหญิงจะมีเด็กจำนวนไม่มากนัก มีการตอนรับดีมาก

ประสบการณ์ที่ 2 ประสบการณ์ “ครั้งแรก” ของหนึ่งในทีมวิจัย น.ส.น้ำเพชร เตปินสาย ที่มีโอกาสเข้าไปจัดกิจกรรมให้ความรู้แก่เยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเขต 7 จังหวัดเชียงใหม่ และผู้กระทำความผิดในทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่

ย้อนกลับไปเมื่อ 3 ปีที่แล้ว ในสถานภาพนักศึกษาฝึกงาน ของศูนย์สารเสพติด สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เมื่อทราบว่าจะต้องไปจัดกิจกรรมที่ศูนย์ฝึกเด็กและเยาวชนเขต 7 จังหวัดเชียงใหม่ ครั้งนั้นตื่นเต้นมาก ด้วยความที่ได้เข้าไปครั้งแรก ระยะเวลาในการเตรียมตัวน้อย 1 วันก่อนการไปทำกิจกรรม ทราบเพียงแค่ว่าจะต้องไปจัดกิจกรรมให้เด็กในศูนย์ฝึกฯ ด้วยความที่ยังเป็นนักศึกษาอยู่ จึงไม่ทราบถึงวิธีปฏิบัติตนเมื่อเจอกับผู้ต้องขังที่เป็นเด็ก และกังวลใจว่าเขาจะฟังเราหรือไม่ เพราะเด็กบางคนก็อายุไม่ต่างจากเราเท่าไร เมื่อถึงวันที่ไปจัดกิจกรรมจริง ครูผู้คุมและเด็กๆ ให้การต้อนรับเป็นอย่างดี ดูเป็นมิตร เชื้อฟัง และมีมารยาท อาจเพราะครูผู้คุมเข้มงวดก็เป็นไปได้ (เนื่องจากมีพี่ผู้หญิง

ไปหลายคน เด็กผู้ชายจึงมีการแซว ล้อเล่นกับพี่บางคนจนเสียงดัง ถ้าครูฝึกเห็นจะมีการกระแอมเสียงดัง เด็กๆ จะรู้กันว่าต้องเงียบ) จากประสบการณ์ครั้งนี้ทำให้การเข้าไปในคุกไม่น่ากลัวอย่างที่คิดไว้เลย

เดือนมีนาคม 2557 ทีมวิจัยจากศูนย์สารเสพติด สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้มีโอกาสเข้าไปจัดกิจกรรมการเล่นเกมปลอดภัยไว้ก่อนจากสารเสพติด ณ ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเขต 7 จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการเข้าไปทำกิจกรรมครั้งที่ 2 ครั้งนี้ความรู้สึกกังวลลดน้อยลงเนื่องจากมีเวลาเตรียมตัวหลายวัน รู้ว่าจะต้องทำอะไรบ้าง และที่สำคัญคือรู้วิธีการแก้ปัญหาเฉพาะหน้ามากขึ้น อาจเพราะวุฒิภาวะที่สูงขึ้น (โตขึ้น) ประกอบกับประสบการณ์จากครั้งที่ผ่านๆ มา ทำให้อยากเข้าไปจัดกิจกรรมให้น้องๆ

ครั้งนี้มีผู้เข้าร่วมเป็นเด็กผู้ชาย 60 คน ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นเด็กหรือเยาวชนที่เพิ่งเข้ามาอยู่ศูนย์ฝึกฯ ได้ไม่นาน (สามารถสังเกตได้จากสีเสื้อ คือสีม่วงอ่อน เสื้อสีฟ้าอ่อน คือกลุ่มที่อยู่นาน อยู่มาก่อน และเสื้อสีแดง คือกลุ่มที่มีพฤติกรรมเกรหรือเคยทำผิดขณะอยู่ในศูนย์ฝึกฯ) ขณะจัดกิจกรรมสังเกตเห็นการ “โกงเกม” เกิดขึ้น และมีการตรวจสอบการโกงเกมจากเพื่อนที่นั่งข้างๆ (ครั้งนั้นมีการทะเลาะกันเบาๆ ในกลุ่ม มองหน้ากันไปมา พี่เริ่มกลัwn้องๆ ตีกัน แต่สุดท้ายก็ไม่มีอะไรเกิดขึ้น) หลังจากเสร็จกิจกรรม มีการแจกขนมให้น้องๆ ในกลุ่ม น้องหลายคน รับประทานให้หมด เพราะถ้าเก็บไว้ พอออกจากสถานกิจกรรมไปจะโดนคนอื่นแย่งไปกินหมด น้องบอกว่า “ถ้าถือขนมออกไป จะไม่ได้กิน เขาเอาไปหมด ในนี้ไม่มีขนมอะไรให้กินเลย ถ้าจะได้กินก็ต่อเมื่อได้กลับบ้าน ที่นี้ต้อยอย่างหนึ่งคือปล่อยให้กลับบ้านได้” ที่นี้ก็คล้ายๆ กับโรงเรียนมัธยมทั่วๆ ไป คือมีการเรียนการสอน ฝึกวินัย และฝึกอาชีพ เพียงแค่มีผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กเป็นนักเรียนเท่านั้น จากการสอบถามภายหลังการเล่นเกมเสร็จ พบว่าน้องๆ เหล่านี้ เกี่ยวข้องกับสารเสพติดหลายประเภท ส่วนใหญ่จะเป็นยาบ้าและสุรา สาเหตุคือการถูกชักชวนจากเพื่อน

ต่อมาทีมงานทราบว่า จะได้ไปจัดกิจกรรมที่ทัณฑสถานหญิง เชียงใหม่ ด้วยความที่ไม่เคยไปสถานที่ที่มีการคุมขังผู้กระทำความผิด จึงมีความกังวลปนกับ

ความกลัว และไม่รู้ว่าควรจะทำอย่างไร จึงได้สอบถามรุ่นพี่ที่เคยไปจัดกิจกรรม ถึงการปฏิบัติตัว และวินัยต่างๆ ทราบว่า หัณฑสถานหญิง เชียงใหม่ (หรือคุก หญิง) แตกต่างจากศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเขต 7 จังหวัดเชียงใหม่ เพราะที่นี่เป็นคุกของผู้ต้องขัง/เยาวชน ที่อายุ 20 ปีขึ้นไปและเป็นผู้หญิง การจะ เข้าไปถึงภายใน จะมีผู้คุมตรวจร่างกายอย่างเข้มงวด ไม่ให้เอาอะไรเข้าไปได้เลย แม้กระทั่งปากกา เงิน โทรศัพท์ หรือนาฬิกา พอถึงวันที่เข้าไปทำกิจกรรมจริงๆ จึง ไม่เอาอะไรติดตัวไปเลย เมื่อไปถึงทัณฑสถานหญิง เชียงใหม่ ดูเผินๆ เหมือนสำนักงานทั่วๆ ไป มีต้นไม้เยาะเย้ย รมรื่น มีร้านค้าเรียงรายอยู่ เช่น ร้านทำผม ร้านมินิ มาร์ท ร้านกาแฟ ร้านขายอาหาร และมีคนนั่งอยู่บริเวณร้านเหล่านั้นมากมาย จากการสอบถามผู้กระทำการผิดคนหนึ่ง เล่าว่า “คนที่มาเป็นช่างทำผม คนขายของ ก็เป็นคนที่ทำกระทำความผิด และอยู่ในทัณฑสถานหญิงนี้แหละ แต่ได้รับอนุญาตให้ออกมาทำงานได้ และเงินก็ได้จากญาติที่มาเยี่ยมบางครั้งจะซื้อของมาให้ และฝากเงินไว้ใช้เมื่อต้องการซื้อของตามความต้องการ ก่อนจะเข้าไปบริเวณที่ผู้ต้องขัง/เยาวชนอยู่ จะต้องมีการตรวจร่างกาย ... ประตู่ที่ 1 เจ้าหน้าที่ให้แลกบัตร เช่นชื่อ และเก็บของไว้ที่ล็อกเกอร์ โดยผ่านจุดเอกซเรย์และการสุ่มคำถามจากผู้คุม เพื่อตรวจสอบว่ามีการนำสิ่งของแปลกปลอมติดตัวเข้าไปหรือเปล่า เพราะที่นี่จะห้ามนำทุกอย่างติดตัวเข้าไป แม้แต่เศษสตางค์ หลังจากผ่านประตูตรวจโลหะแล้ว ไม่ไกลนัก จะเจอทางเล็กๆ ให้เดินผ่านเข้าไปภายในจะเจอประตูเหล็ก (ลูกกรง) ใหญ่ และสูงมาก (เจ้าหน้าที่บอกว่า ประตูนี้เป็นประตูที่จะเข้าไปในพื้นที่ของผู้ต้องขัง/เยาวชน) ขณะนั้นน้องๆ ก็แซวกันว่า “อย่าลืมหอยหลังนะ” (ซึ่งเป็นเกร็ดความเชื่อทำให้เดินหอยหลังเข้าคุก แล้วชีวิตจะไม่มีโอกาสเข้าคุก นอนตะแคง) พอเดินเข้าไปตามทาง แล้วความรู้สึกแตกต่างจากโลกข้างหลังประตูที่เดินผ่านมาเลย ตึกสีฟ้า ที่มีตึก (ไม่เปิดไฟ) ทางเดินที่มีลูกกรงล้อมรอบ บันไดที่มีประตูเหล็กเก๋ๆ กัน

พอเดินขึ้นตึก ชั้น 2 ด้านข้างเป็นห้องโถงขนาดใหญ่ มีมินิมาร์ท และถัดมา มีผู้ต้องขัง/เยาวชน นั่งๆ นอนๆ อยู่เต็มไปหมด ส่วนมากจะเป็นผู้สูงอายุ บ้างก็นอน บ้างก็นั่งจับกลุ่มกินข้าว บ้างก็ยืนรอต่อแถวเข้าห้องน้ำ (ลักษณะเหมือน

เป็นช่องมากกว่า มี 2 ช่องติดกัน ไม่มีประตู มีแค่กำแพงสูงแค่อวบน้ำข้างหน้าไว้เท่านั้น ซึ่งอยู่ในบริเวณที่มีคนนอน คนนั่งกินข้าวเลย ข้างกำแพง (ห้องน้ำ) มีหมอน และผ้าห่มอยู่ แสดงให้เห็นว่ามีคนนอนข้างห้องน้ำ จากการสอบถามผู้กระทำความผิดภายหลังการเล่นเกมนกหนึ่ง กล่าวว่า “โซนนี้เป็นกลุ่มผู้สูงอายุ” (ผู้ที่เข้ามาอยู่นานแล้ว) “เขาไม่ได้ทำผิดตอนแก่ นะคะ แต่เขาอยู่ที่นี้ตั้งแต่สาว จนแก่อย่างที่เราเห็นนี่แหละ” เมื่อมองลงไปจากตึก พบว่ามีผู้ต้องขัง/เยาวชนนั่งอยู่เต็มบริเวณ (แออัด) บ้างก็นั่งใต้ต้นไม้ บ้างก็นั่งกับพื้นรอเวลา เพราะวันนี้มีคนเข้ามาร้องเพลงให้ผู้ต้องขัง/เยาวชนฟัง เป็นการผ่อนคลายความเครียด น้องคนหนึ่งเล่าว่า “ที่นี่มีนักโทษเด็ดขาดด้วยนะคะ 2 คนอยู่ชั้นบน รอเขามาจับไป เขาไม่ได้ลงมาร่วมกิจกรรมหรอก เพราะผู้คุมกลัวเขาจะเครียด คนอื่นๆ เขารู้วันกลับบ้าน แต่สองคนนั้นไม่ได้กลับ วันๆ นิ่งตื้อมากินข้าวข้างล่าง แล้วก็ขึ้นไปอยู่ข้างบนทั้งวัน”, “น้องเป็นคน อ. ผาง เคยอยู่ที่ศูนย์ฝึกฯ พออายุเกินก็ได้ย้ายมาอยู่ที่นี้ ตอนอยู่ศูนย์ฝึกฯ ก็เข้มงวดแบบเด็กๆ อยู่ที่นี่ต้องทำงานทุกวัน บางวันก็อบรม บางวันก็ไปโรงงาน ไม่ได้ลำบากมากมาย เพราะเราเคยเจอมาตั้งแต่เด็กๆ แต่อยากย้ายไปคุกที่ผาง เพราะใกล้บ้าน แต่มันเต็มเลยต้องอยู่ที่นี้ รอวันหยุดแม่มาเยี่ยม”

ต่อมาได้กลับไปทัศนัยฝึกเด็กและเยาวชนเขต 7 จังหวัดเชียงใหม่ แต่ครั้งนี้กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็ก ผู้หญิงจำนวน 41 คน และผู้ชาย (สภาเด็ก) 10 คน (คือกลุ่มคนที่ครูดูแลในศูนย์ฝึกฯ ตั้งให้ เพื่อช่วยในการจัดกิจกรรมให้กับคนอื่น) ภายหลังการเล่นเกมนก มีการนำขนมมาแจกน้อง น้องบางคนเก็บขนมไว้กินเอง โดยเก็บไว้ในกระเป๋ากางเกง บางคนเก็บไว้ในเสื้อ และมีอีกกลุ่มที่เปิดขนมกินตอนนั้นให้หมด และขอขนมจากเพื่อนคนอื่น กลุ่มอื่น เพื่อมาเปิดกินด้วยกัน (ชวนพี่กินด้วย) ทำให้พี่เห็นว่า น้องกลุ่มนี้มีมนุษยสัมพันธ์ดีมาก อีกทั้งมีน้ำใจต่อคนอื่น และมีความอ่อนโยน (สังเกตจากมีน้องในกลุ่ม 1 คน เพิ่งคลอดลูก นอกจากจะมีแม่ที่คอยดูแลเด็กน้อยแล้ว น้องๆ ที่อยู่ในศูนย์ฝึกคนอื่นๆ ก็ให้การดูแลเด็กน้อยเป็นอย่างดี น้องเล่าให้ฟังว่า “เวลาต้องออกไปทำเวร ก็จะมีเพื่อนๆ ในนี้ คอยเล่นด้วยดูแล อาบน้ำ เช็ดตัว บางคืนเอาไปนอนด้วยก็มี เพราะมันเลี้ยงง่าย จะร้องก็ตอน

ไม่สบาย ง่วงนอน หรือหิว เท่านั้น”)

สิ่งที่ได้เห็นจากการเข้าไปจัดกิจกรรมทั้ง 3 ครั้ง มีความแตกต่างกันออกไป คือ ศูนย์ฝึกเด็กชายฯ ที่เห็นได้ชัดคือ การโกงเกม การอยู่กันแบบเป็นกลุ่ม เสียงดัง โวยวาย หวงขม (ได้ขนมแล้วรีบกินคนเดียวให้หมด เพราะกลัวว่าจะโดนแย่ง) ซึ่งแตกต่างจากด้านเด็กผู้หญิง ที่พอได้ขนมแล้วก็มาแกะและนั่งล้อมวงแบ่งกันกิน แต่สิ่งที่พี่ทีมวิจัยเห็นได้ชัดเจนนั่นคือ ความรักเพื่อน เป็นห่วง ดูแล โดยเฉพาะในเด็กผู้หญิง ที่เป็นห่วงเป็นใยเพื่อน ลูกเพื่อน รวมถึงพี่ทีมวิจัยอีกด้วย (ชวนกินขนม เอาขนมยื่นให้พี่ มีการชวนพี่กินข้าวด้วยกัน เป็นต้น) และทัศนสถานหญิง ที่ผู้ต้องขัง/เยาวชน มีมารยาทดี มีความเกรงใจ ทั่วๆ ที่บางคนมีอายุมากกว่าทีมวิจัยด้วยซ้ำ (มีน้องคนหนึ่ง เข้ามาถามว่าจำหนูได้รึเปล่า แต่หนูจำพี่ได้ เมื่อสองปีที่แล้วพี่เคยไปจัดกิจกรรมที่ศูนย์ฝึกฯ หลังจากนั้นน้องก็ชวนคุยยาวเลย), (น้องผู้ชายที่ศูนย์ฝึกฯ เข้ามาหาและยกมือไหว้ ถามเราว่า “พี่จำผมได้รึเปล่า ผมเป็นรุ่นน้องโรงเรียนเดียวกับพี่ตอนมัธยมต้น ผมโดนข่มขืนหัวนม เสพยา ทางโรงเรียนจับได้เลยโดนไล่ออก ไปอยู่ศูนย์ฝึกฯ มาหลายที่แล้ว สุดท้ายได้มาอยู่เชียงใหม่ ถ้าออกไปข้างนอกแล้วเจอผมก็ทักผมได้นะครับ”) การได้เข้ามาเห็น เข้ามาสัมผัส เพียงไม่กี่ชั่วโมง ก็รู้สึกได้ถึงมิตรภาพ กำลังใจ และความหวังว่าจะได้ลดโทษ และได้กลับบ้าน “อยากกลับบ้าน ไปอยู่บ้านกับแม่ และจะไม่กลับเข้ามาอยู่ในนี้อีก อยากได้เงินแค่นี้ก็ไม่ต้องเอาแล้ว เชิด” (เยาวชนคนหนึ่งที่ต้องอยู่ที่นี่อีก 22 ปี 6 เดือน)

หากสังคมเปลี่ยนมุมมอง เปิดใจ และให้โอกาสในการเริ่มต้นชีวิตใหม่แก่ผู้กระทำความผิดได้ “โอกาส” นี้ไม่เพียงแต่จะเพิ่ม “คนดี” ให้มีมากขึ้นในสังคม แต่ยังเป็นการเติมกำลังใจกับคนที่อาจหมดหวังแล้วในชีวิตด้วย

บทที่ 7

ปัญหาและอุปสรรค (จากการเตรียมตัวของทีมวิจัย)

แม้ว่าจะมีการเตรียมทีมอย่างดี เนื่องจากเป็นการทำงานในคุก ซึ่งมีปัจจัยแวดล้อมอื่นๆ เข้ามาเกี่ยวข้องมากมาย ซึ่งปัจจัยต่างๆ เหล่านั้นทีมงานไม่สามารถควบคุมได้ เช่น การดำเนินงานที่ผ่านมาก่อนการเข้าไปเก็บข้อมูลในคุก ทีมวิจัยมีความกังวลเป็นอย่างมาก เนื่องจากเราไม่ทราบว่าการติดต่อประสานงานขอเข้าคุกเรียบร้อยหรือไม่ ได้เตรียมผู้กระทำความผิด และสถานที่ไว้ให้หรือเปล่า การสัมภาษณ์จะเป็นอย่างไร เขาจะให้ความร่วมมือมากน้อยแค่ไหน จะสื่อสารกันรู้เรื่องแค่ไหน และการเข้าไปในสถานที่ที่มีการคุมขังผู้กระทำความผิด มีกฎระเบียบมากมาย มีการดูแลที่รัดกุม เราจะวางตัวอย่างไร และถ้าเกิดเหตุการณ์ไม่คาดคิดขึ้น จะแก้ปัญหาเฉพาะหน้าอย่างไร คำถามเหล่านี้สะท้อนเข้ามาให้คิดอยู่ตลอดเวลา ก่อนการเข้าไปสัมภาษณ์ มีอยู่ครั้งหนึ่งที่เจ้าหน้าที่ในคุกให้คำปลอบใจแก่ทีมงานหลังจากที่ได้เข้าไปในคุกเรียบร้อยแล้ว “เราสละแล้วเพื่อชาติ และภูมิใจที่มีธงชาติคลุมตัว” เป็นคำปลอบใจที่ดีจริงๆ แต่ก็เป็นข้อเท็จจริงถ้าภายในเกิดเหตุการณ์ไม่สงบ ทุกประตูจะถูกปิดลง ซึ่งเราก็ไม่ทราบว่าจะอยู่ส่วนไหนของคุณ และมีความปลอดภัยหรือไม่ ก็ได้แต่ภาวนาว่าวันที่ไปนั้นต้องไม่มีอะไรเกิดขึ้น มีอยู่ 1 เหตุการณ์ที่อยากจะแบ่งปัน เมื่อประมาณ 2 ปีที่ผ่านมา ประสานงานกับฝ่ายงานพยาบาลของเรือนจำจังหวัดลำพูน เพื่อเข้าไปพัฒนาระบบข้อมูลระบบเฝ้าระวัง

ความเสี่ยงทางด้านสุขภาพของผู้กระทำความผิดแรกจับ โดยนัดหมายวันและเวลา เป็นที่เรียบร้อย พอถึงวันนั้นทีมงานได้เดินทางไปถึงที่หน้าเรือนจำเป็นที่เรียบร้อย เตรียมที่จะเข้าไป ปรากฏว่าเจ้าหน้าที่สถานพยาบาลออกมาบอกว่า “ขอให้ทีมวิจัยกลับไปก่อน ค่อยมาใหม่วันหลัง วันนี้มีปิดล้อมตรวจค้น ซึ่งเพิ่งรู้ก่อนที่จะเข้ามา 10 นาที โทรบอกไม่ทัน เพราะต้องเตรียมตัว” ดินะที่ทีมวิจัยเรานัดกันสาย ถ้านัดกันเข้ากว่านี้ ก็คงต้องอยู่ในบรรยากาศที่มีการตรวจค้นปิดล้อม และในบางพื้นที่ก็มีเหตุการณ์วุ่นวายก่อนหน้าที่ทีมวิจัยจะเข้าไปเพียง 1 วัน เช่น

- เด็กและเยาวชนหนีออกจากศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน
- ลักลอบเสพยาบ้าในเรือนนอน และโดนจับได้ในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน

อย่างเช่น ในส่วนของศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนของจังหวัด สุราษฎร์ธานี 2 วัน ก่อนที่ทีมวิจัยจะเข้าไปสัมภาษณ์ผู้ต้องขัง/เยาวชนชาย จะเข้าไป มีการยกพวกตีกันในศูนย์ฝึกเยาวชนชาย ทำให้ความกลัวที่มีอยู่แล้วเพิ่มมากขึ้นไปอีก เจ้าหน้าที่ศูนย์ฝึกฯ กล่าวว่า “ถ้าเด็กในศูนย์ฝึกเยาวชนชายจะมีเรื่อง ตีกันจะมีลักษณะที่ ครูฝึกพูดหรือสั่งอะไรเด็กจะไม่ยอมฟังไม่ทำตาม จะมีการเอา ผ้าโพกหัว แก้วใส่อุ้งกันเป็นกลุ่มๆ ซึ่งเจ้าหน้าที่ก็จะรู้ว่าจะต้องมีเรื่องกันแน่นอน และนอกจากนี้ยังบอกอีกด้วยว่าจะไม่มีการทำร้ายเจ้าหน้าที่หรือครูฝึก” เป็นเช่นนี้ เลยทำให้รู้สึกหยาบกลัวและปลอดภัยมากยิ่งขึ้น

อุปสรรคจากการประสานงาน การดำเนินงานวิจัยส่วนมากจะเกี่ยวข้องแค่เพียงบางหน่วยงานในคุก ซึ่งผู้บัญชาการได้มอบหมายให้เจ้าหน้าที่ในหน่วยงาน นั้นรับผิดชอบ และถ้าเจ้าหน้าที่ท่านนั้นติดราชการด่วน หรือเจ็บป่วย ส่งผลให้ ในบางครั้งเมื่อไปถึงหน้าคุก ก็ไม่สามารถเข้าไปได้ ซึ่งหัวหน้าทีมวิจัยต้องดำเนิน ขั้นตอนการชี้แจงและติดต่อขออนุญาตใหม่ ซึ่งที่ผ่านมามีทีมวิจัยต้องเตรียมสำเนา เอกสารที่ทางกรมได้อนุมัติ จดหมายถึงผู้บัญชาการแต่ละแห่ง หรือจดหมายตอบ รับ พร้อมโครงร่างการวิจัย แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ใส่แฟ้มเพื่อจำเป็นต้อง ขออนุญาตใหม่ และถ้าเป็นไปได้ควรประสานงานยืนยันก่อนวันที่เข้าสัมภาษณ์จริง

ล่วงหน้า 1-2 วันจะดีที่สุด

เมื่อถึงเวลาเข้าไปสัมภาษณ์จริง พบว่า สิ่งที่เราคิดว่าทั้งหมด ถูกกลบหายไปด้วยการต้อนรับและการให้ความร่วมมือ และอัยาศัยที่ดีของเจ้าหน้าที่ และผู้กระทำความผิดที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง มีมารยาท พุดจาติ อัยาศัยที่ดีของผู้กระทำความผิด จึงอยากจะบอกว่าภาพลักษณ์ของผู้กระทำความผิดที่น่ากลัวนั้นคงจะไม่จริงเสมอไป การที่เคารพ “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” ของเขา เขาก็ตอบแทนทีมงาน โดยการให้ความร่วมมือในการสัมภาษณ์เป็นอย่างดีทั้งผู้ใหญ่และเยาวชน ในทุกๆ พื้นที่ เลยทำให้รู้สึกหายกลัวและปลอดภัยมากยิ่งขึ้น

การแก้ไขปัญหา

- เมื่อไม่ได้รวบรวมข้อมูลจากผู้กระทำความผิดอย่างเต็มที่ เนื่องจากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับยาเสพติดเป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดกฎหมาย และผู้กระทำความผิดจำนวนหนึ่งยังเกรงว่า จะมีผลกระทบต่อดี (เช่น การเพิ่มโทษ หรือสู่การจับกุมเครือข่ายค้ายาที่ตนเคยร่วม) จึงทำให้ได้ข้อมูลไม่มากนัก หรือการตอบคำถามบางคำถาม ที่ผู้กระทำความผิดไม่สามารถตอบได้เนื่องจากลืมไปแล้ว ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดที่ถูกสุ่มมาเพื่อให้ข้อมูลไม่ยอมเปิดใจ ดังนั้นจะมีข้อมูลบางอย่างที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้กระทำความผิดและเยาวชนที่อยู่แถวๆ นั้น (ที่ไม่ได้ถูกเลือกไว้) เพิ่มเติมในกรณีที่มีเวลาเหลือ โดยพนักงานสัมภาษณ์จะเข้าไป ตีสนิทกับผู้กระทำความผิดที่อยู่แถวๆ นั้น (เพราะสังเกตว่าผู้กระทำความผิดหรือเยาวชนที่อยู่ใกล้ๆ มีความสนใจอยากรู้อยากเห็น ว่าเรามาทำอะไร) และสอบถามข้อมูลบางอย่างไปด้วย ยกตัวอย่างเช่น เยาวชนเขาก็จะมีความกระตือรือร้นที่อยากแสดงออก อยากพูดคุย แลกเปลี่ยนข้อมูลต่างๆ เราก็จะส่งเสริมให้เขาพูดในเรื่องที่เขาอยากพูดให้เราฟัง เหมือนเป็นการเปิดใจให้เขาไว้ใจเรา เมื่อเขาไว้ใจเราแล้ว พอเราถามในเรื่องอะไร เขาก็จะเต็มใจที่จะตอบเรา ทำให้ได้ข้อมูลสภาพแวดล้อมที่ค่อนข้างจะชัดเจนยิ่งขึ้น

- ความแตกต่างของบริบทแต่ละพื้นที่ การที่ทีมวิจัยต้องไปทั่วทั้งสาม

ภาค จังเจอ “กำแพงภาษา” ในการสื่อสาร อาทิ การสื่อสารระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ที่เชียงใหม่ ผู้กระทำความผิดชาวลาวที่ขอนแก่น และผู้กระทำความผิดคนใต้ที่มีสำเนียง “ทองแดง” ที่สุราษฎร์ธานี ทำให้ฟังไม่ออก จึงจำเป็นต้องมีล่ามช่วยแปลให้ เพื่อให้ได้รายละเอียดครบถ้วนมากยิ่งขึ้น

- **อุปสรรคจากการทำงานของเจ้าหน้าที่เรือนจำ** เรื่องนี้เป็นปัญหาที่ขัดแย้งกันอยู่ไม่น้อย การที่เจ้าหน้าที่เรือนจำเป็นห่วงเรื่องความปลอดภัยของทีมวิจัยจึงมีการดูแลอย่างใกล้ชิด ทว่าอีกด้านหนึ่งก็ส่งผลต่อการได้มาซึ่งข้อมูลจากการสัมภาษณ์ด้วยเช่นกัน เนื่องจากบางครั้งผู้กระทำความผิดจะให้ข้อมูลที่พาดพิงเกี่ยวกับทางเรือนจำ เช่น เรื่องความหละหลวมในการตรวจสอบต้องห้ามในเรือนจำ เป็นต้น เจ้าหน้าที่ที่อยู่ในบริเวณสัมภาษณ์ก็เป็นหนึ่งในอุปสรรคที่ทำให้ผู้กระทำความผิดไม่สะดวกที่จะพูด

- **ความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่ได้** ผู้กระทำความผิดบางรายพยายามปิดบังข้อมูล หรือให้ข้อมูลที่ไม่เป็นความจริง ด้วยการแสดงสีหน้า ท่าทางจริงจัง หรือพูดที่เล่นที่จริงของผู้กระทำความผิด ทำให้ข้อมูลที่ได้มาขาดความน่าเชื่อถือ เพราะทีมวิจัยไม่สามารถคาดเดาได้ว่า ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์นั้นเป็นข้อมูลจริง หรือถูกบิดเบือนมากน้อยแค่ไหน จำเป็นต้องใช้เทคนิควิธีการสอบถามข้อมูลสภาพแวดล้อม และการศึกษาเพิ่มเติมจากบันทึกการจับกุม

- **สมาธิของพนักงานสัมภาษณ์** พนักงานสัมภาษณ์ควรมีสมาธิในการทำงาน และมุ่งหาข้อมูลเพื่อตอบคำถามจากโจทย์วิจัย เนื่องจากในการสัมภาษณ์จะเจอผู้กระทำความผิดหลายคน แต่ละคนมีเรื่องราวส่วนตัวที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัย นอกเหนือจากการสัมภาษณ์ตามแบบสอบถาม อย่างที่ทราบกันว่า การทำงานในเรือนจำที่เป็นสถานที่เข้มงวดในเรื่องการรักษาความปลอดภัย ทางทีมวิจัยจึงสามารถนำเพียงกระดาด (แบบสัมภาษณ์) และปากกาเท่านั้นที่เข้าไปบันทึกสัมภาษณ์ได้ ดังนั้นสมาธิของเจ้าหน้าที่ผู้สัมภาษณ์จึงเป็นสิ่งสำคัญ ในการทำงานที่ต้องแข่งกับเวลา ในขณะเดียวกันทางทีมงานก็ต้องการข้อมูลที่มีคุณภาพมากที่สุดด้วย

ภาคผนวก : ตัวอย่างอุปกรณ์เสพยาเสพติด

อุปกรณ์เสพยาบ้า

อุปกรณ์เสพกัญชา

อุปกรณ์เสฟเคตามีน

อุปกรณ์เสฟไอซ์

อุปกรณ์เสฟฟัน

บรรณานุกรม

กนิษฐา ไทยกล้า. **รู้เท่าทันสารเสพติด**. กรุงเทพมหานคร. ศูนย์วิจัยด้านสารเสพติด สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2555

กนิษฐา ไทยกล้า. **นี่แหละใช้ Street Name**. กรุงเทพมหานคร. ศูนย์วิจัยด้านสารเสพติด สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2556

กนิษฐา ไทยกล้า. **สถานการณ์ปัญหายาเสพติด การแพร่ระบาดและผลกระทบในกลุ่มเด็กและเยาวชนในพื้นที่ท่องเที่ยว : ศึกษากรณีเมืองเชียงใหม่ และเมืองลำพูน**. จรัสสินทวงศ์การพิมพ์ กรุงเทพมหานคร. ศูนย์วิจัยด้านสารเสพติด สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2555

กนิษฐา ไทยกล้า. **รูปแบบการกระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับสารเสพติดและการได้รับบำบัดรักษายาเสพติดของผู้ต้องขัง**. จรัสสินทวงศ์การพิมพ์ กรุงเทพมหานคร. ศูนย์วิจัยด้านสารเสพติด สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2557

กำลังก้าว. **ภาษาคุก**. 19 กันยายน 2555. [เข้าถึงเมื่อ 29 มิถุนายน 2557].
เข้าถึงได้จาก: http://www.matichon.co.th/news_detail.php?newsid=1372409550http://blogazine.in.th/blogs/%E0%B8%81%E0%B8%B3%E0%B8%A5%E0%B8%B1%E0%B8%87%E0%B8%81%E0%B9%89%E0%B8%B2%E0%B8%A7/post/3589#sthash.McLtrWuW.dpuf

อาภา ศิริวงศ์ ณ อยุธยา. **บรรณาธิการ. วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพในการศึกษาปัญหาสารเสพติด**. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2556

